

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАУ БЕЛАРУСІ І УПРАУЛЕННЯ ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР

№ 6 (865) Субота, 9 лютага 1952 года Цана 50 кап.

За ідэйнасць і майстэрства беларускай музыкі

Прайшло чатыры гады з дня гістарычнага вядзення ЦК ВКП(б) «Аб оперы «Вялікая дружба» В. Мурадзіа».

За гэты час савецкія кампазітары напісалі шмат добрых твораў. Сярод лепшых твораў, якія напісаны за апошнія гады беларускімі кампазітарамі, выдзяляюцца балет «Князь Гедымін» В. Залатарова, які ў 1949 годзе ўдзельнічаў у Сталінскай праміай, кантату «Беларусь» А. Багатырова, чырвоныя сымфоніі Р. Пушкета, фартэпійны канцэрт і саагу для скрыпкі і фартэпіяна Д. Камінскага, другую сімфанію і танцавальную сямію М. Чуркіна; творы для народнай арэстры, — уверцюру М. Аладава, канцэртную сямію і беларускую рапсодыю П. Падкавырава, песні аб Заслонаве, «Радзіма мая дарагая» У. Алоўнікава і іншыя.

Цікавыя, манулярныя ў народзе песні аб калгаснай Беларусі, аб мірным будучыніце напісалі пачынаючы кампазітары тт. Галавачова, Шаўко, Шыдлоўскі, Лароў, Семілава, Маціш, Такія песні, як «Любы зоры зашліфаны» Галавачова, «Паражаны» Шыдлоўскага, «Калгасныя дзяткі» Шаўко, у якіх аўтары музыкі з'яўляюцца і аўтарамі тэкстаў, атрымалі шырокае распаўсюджванне не толькі на Беларусі, але і заўсёды за яе межамі.

Шырока вытлумачаны асобныя харавыя і сольныя апрацоўкі беларускіх народных песень (у тым ліку — неважкіх сучасных) кампазітарамі М. Аладавым, А. Багатыровым, П. Падкавыравым, В. Яфімавым, Р. Пушкетам, Н. Салазюкіем, М. Чуркіным.

Адна дзельніца беларускіх кампазітараў у асобных жанрах мастацтва былі значна большыя, каб у іх творчасці і на ўсёй рабоце беларускай кампазітарскай арганізацыі было б больш змаганасці і актыўнасці.

Адным з асноўных недахопаў у творчасці беларускіх кампазітараў апошніх год з'яўляецца роўнае адстапанне прафесійнага мастацтва, якое праявілася ў дрэнным валоданні формай (што асабліва прыкметна ў буйных творах), у беднасці мелодычных вобразаў і дэкара-гарманічнай мовы, у слабасці арэстровага мыслення.

Сур'ёзны недахоп прафесійнага мастацтва з'яўляецца тое, што ў невялікіх буйных сімфонічных і камерных творах адчуваецца неахайнасць асобных частак, асабліва фіналаў (трояка сімфонія Цімоцкага, фантазія для скрыпкі і арэстра М. Аладава і др.).

Невялікім творам П. Падкавырава ўдасца арганічна слабасць арэстровага мыслення, незалежнасць знайсці поўнакрэпкі арэстровай фарбы для прывяжана аднастраванна аўтарскай думцы. Гэтыя хібы асабліва выявіліся ў працесе работы кампазітара над другой калгаснай сяміяй і над кантатай «Шонерскі касцёр міру».

Хібы ў нашай творчасці тлумачацца і слабай ідэйна-выхаваўчай работай саюза, адсутнасцю сапраўднай крытыкі і самакрытыкі.

Між тым сурова, канкрэтная і прафесіянальная крытыка, калі яна праявілася ўспрыманая кампазітарам, заўсёды дае станоўчы вынік. Так, напрыклад, пастаўленай скрыпачнага канцэрта Д. Камінскага з'явіўся яго поўнакрэпкі фартэпійны канцэрт. Пасля крытычных заўваг на сакратарыяце ССК СССР па творах У. Алоўнікава і Р. Пушкета з'явіўся новы ўданы песні Алоўнікава і добры чырвоныя сімфонія Пушкета.

Значнае творчай актыўнасці беларускіх кампазітараў залежыць часам не толькі ад неахайнасці мастацтва, але і ад таго, што многія з нас не могуць арганізаваць уласны творчы працэс, не аддаючы дастатковай увагі сваёй прафесійнай дзейнасці. Прыкладом, як умець арганізаваць свой творчы працэс калі рускай музыкі Глінка, Чайкоўскі, Рымскі-Корсакаў, як высока неслі яны сям прафесіяналізма, адназначна да сваю працу.

Ці варта гэта, што кампазітар А. Багатыроў за апошнія два-тры гады напісаў толькі саагу для вялікай і фартэпіяна? Багатыроў вярта было б зноў распачаць работу ў аратарыяльна-кантатным жанры, у якім ён дасягнуў сур'ёзных улад, калі прыгадаць яго такія кантаты, як «Партызаны», «Ленінградцы» і «Беларусь».

Рэспубліканскі сход мастакоў

Учора ўвечары ў Мінскім акруговым Доме афіцэраў пачаў сваю работу справадачна-выбарчы сход членаў Саюза савецкіх мастакоў Беларусі.

На сходзе, апрача мастакоў Мінска, удзельнічаюць мастакі, якія працуюць у абласных цэнтрах рэспублікі, дзяткі кул-

Недастаткова актыўна працуюць у апошні час і кампазітары Аладаў, Падкавыраў, Пушкет, Алоўнікаў і другія.

Для актывізацыі творчасці беларускіх кампазітараў трэба лічыць неабходным правядзенне свабодных творчых дыскусій па асноўных пытаннях музыкі і музыказнаўства, у прыватнасці па такому важнаму пытанню, як народнасць музыкі, якому спецыяльна будзе прысвечаны VI-ы пленум праўлення ССК СССР; сістэматычнае абмеркаванне новых твораў, ажыццеленыя работы камісій, секцый і аддзялення арганізатараў па ўсіх жанрах.

У дзённы ўраў павінна стаць задача стварэння беларускай савецкай оперы. Працуючы над операй, яам неабходна скарыстаць вопыт кампазітараў брацімі рэспублік і крытыку опер «Ад усяго сэрца» і «Багдан Хмяльніцкі», якая была дэманстравана ў рэдакцыйных артыкулах газеты «Праца».

У 1952 годзе намечана стварэнне трох новых беларускіх савецкіх опер: «Песня аб ішчасі» Д. Лукаса (лібрэта М. Кліжкоўскага), «Дзяткіна з Палесся» Я. Цімоцкага (лібрэта П. Броўкі і Я. Рамановіча) і дзяткіна оперы Р. Пушкета (лібрэта П. Дзілава па пазме К. Кірэнькі «Аленчына школа»). Аўтары новых опер маюць намер у стаўляць дапамогу пісьменніцкай і музычнай грамадскай рэспублікі.

Неабходна таксама прадоўжыць работу над операй «Андрэй Касцён» М. Аладава, «Надзея Дурава» А. Багатырова і «Маша» Р. Пушкета.

Другой важнейшай задачай саюза і ў першую чаргу кампазітараў-песеннікаў з'яўляецца стварэнне масавых песень.

Неабходна на высокім узроўні правесці запавядамы Упраўленнем па справах мастацтва конкурс на лепшы масавыя песні, такія, якія знайшлі б шырокі водгук у народзе, як гэта ў свой час было з песнямі «Быццё здаровы» І. Любана і «Мы беларусы» Н. Салазюкага.

Кампазітары павінны памятаць, што ў рабоце над песнямі (як і ў іншых жанрах) павінна быць праяўлена вялікая патрабавальнасць да якасці твораў, каб забяспечыць стандартныя зойтвы мелодычных зваротаў.

Мы не можам не прыгадаць і ўказааіа А. А. Жданова аб тым, што «завышчэ праграмы музыкі ёсць таксама адыход ад прагрэсіўных традыцый. Вядома, што руская класічная музыка была, як прашла, праграмай».

Між тым, у творчасці беларускіх кампазітараў праграмавая музыка не заняла яшчэ належнага месца і тут больш, чым у іншых жанрах, адчуваецца ідэйна-мастацкі зрыў.

Планам 1952 года прадугледжана стварэнне сімфонічных паэм і кантат на жыццёва важныя тэмы. Аладаў і Падкавыраў працуюць над сімфонічным паэмам. Над новымі кантатамі працуюць У. Алоўнікаў, А. Багатыроў і Д. Камінскі.

Важнейшай умовай ажыццелення творчай работы Саюза кампазітараў з'яўляецца дзельшы яго рост.

Малады кампазітарам павінна быць аказана сур'ёзная творчая дапамога, тым больш, што многія песні, якія напісаны ім, па сучаснасці народных інтанацый, па прадубнасці і шчырасці ў аднастраванні рэалісці могуць служыць добрым прыкладам у гэтым жанры.

Настанова ЦК ВКП(б) «Аб оперы «Вялікая дружба» В. Мурадзіа» з выключнай дэянацы падкрэсліла зусім неспрыянае становішча савецкай музычнай крытыкі. На жаль, становішча музычнай крытыкі ў нас за апошнія гады вельмі мала яшчэ змянілася. Мы павінны зрабіць усё магчымае для таго, каб узяць прышчыповасць і прафесіянальнае мастацтва беларускай музычнай крытыкі і музыказнаўства.

Націснёны выключнымі клопатамі партыі і ўрада аб росквіце савецкай музыкі, беларуская савецкая кампазітары здольныя ў блэйшы час дамагчыся новага ўздыму музычнай культуры ў нашай рэспубліцы.

Я. ЦІКОЦКІ,
заслужаны дзеяч мастацтва БССР, старшыня Саюза савецкіх кампазітараў БССР.

На ўсёй неабсяжнай нашай краіне мільёны савецкіх чытачоў вымаўляюць імя Гогаля з найвялікшай пашанай і павагай. Творы Гогаля з'яўляюцца выдатным укладом у скарбніцу не толькі рускай, але і сусветнай культуры.

Нікалай Васільевіч Гогаля выступіў у рускай літаратуры ў эпоху жорсткай прыгоніцкай реакцыі, якая наступіла пасля паражэння декабрыстаў — дваранскіх рэвалюцыянераў, а закончыў сваю творчую дзейнасць незадоўга да наыходу новага грамадскага ўздыму, які ўзначалілі рэвалюцыянеры-дэмакраты. Сваю высокамастацкімі творамі Гогаля спрыяў абуджэнню сацыяльнай і нацыянальнай свядомасці рускага народа. Творчасць Гогаля з'яўляецца працягам славутых дэмакратычных, свабоднамоўных традыцый Гадашчына, Грыбэдава, Пушкіна, Крылова. Яна адрывала новую старонку ў рускай літаратуры, сказала новае слова ў такіх жа жанрах, як проза і драматургія.

Праз усю мастацкую творчасць Гогаля праходзіць вострае, не вядомае межаў напыненне да эксплаатараў-прыгоннікаў, якія перашкадавалі і скоўвалі развіццё прагрэсу і культуры ў Расіі. Стварэнчы аўтару галерэю сацыяльных вобразаў — чычывых, маніаўных, сабаківачы, наліровых, пашчынскіх, каробачак і іншых, — Гогаля тым самым рашуча асуджаў паразітычнае існаванне класа варад, у якім не было ні высокага пачуцця патрыятызма, ні пачуцця адказнасці за лёс радзімы. Свае погляды на развіццё культуры і прагрэсу ў нашай краіне Гогаля звязваў з вышэннем народа ад прыгоніцтва, ад уцёску. Не будучы рэвалюцыянерам, Гогаля сваёй мастацкай творчасцю спрыяў развіццю перадавых, прагрэсіўных ідэй.

Нікалай Васільевіч уладваў гераізм рускага народа, яго любоў да радзімы. «Ды хіба зноўдзіцца на свеце таякі агні, пакуты і таякі сьла, якая-б перасліла рускую сьла?» Письменник сьпяваў, што выстане такі час, калі замежныя краіны будуць прыязджаць у Расію не толькі на пшыку і па сала, але і па мудрасці. Звартаючыся да радзімы, Гогаля ішоў: «Хіба тут, хіба ў табе не нарадзіцца неабсяжнай думцы, калі ты сама без вача? Хіба тут не будзе волаты, калі ёсць месца дзе разгортнуцца?»

Глыбокая народнасць, гераізм патрыятызма, шыры гуманізм, тымовага за дзе людской Радзімы абстаўка збліжаюць творчасць Н. В. Гогаля з пазымі рускай рэвалюцыянальнай дэмакратыі. Неадарна Н. Г. Чэрнышэўскі ішоў, што «Гогаля роўны сваім значаннем для грамадства і літаратуры значэнню аўтара артыкулаў аб Пушкіне», г. зн. Бельскаму. І не выпадкова, што гэтую думку паўтарыў вялікі Н. А. Некрасаў — вучань Бельскага, які бачыў у сваім настаўніку і ў Гогаля народных абаронцаў і мары пра той час, калі рускі народ

Бельскаго і Гогаля
С базара поесет...
Ой, люди, люди русские!
Крестьяне православные!
Слыхали ли когда-нибудь
Вы эти имена?
То имена великие,
Носили их, прославляли
Заступники народные!

З паводу гэтых слоў Лейца ў артыкуле «Нічта адзіна паход на дэмакратыі» змяняў: «Тымі імямі Бельскага і Гогаля, якія рабілі гэтых пісьменнікаў дарогімі Некрасава — як і кожнаму сумленнаму

Усё шырэй разгортваецца падрыхтоўка да 100-годдзя з дня смерці вялікага рускага пісьменніка Н. В. Гогаля.

7 лютага ў Казані, у лекторыі Дзяржаўнага музея Татарыі, пачалася «гогаляўскія чытанні». Прапоўняўшы праслухоўвае лекцыі: «Драматургія Н. В. Гогаля», «Рускія рэвалюцыянальныя дэмакраты і Н. В. Гогаля», «Гогаля і татарская літаратура» і іншыя.

«Гогаляўскія чытанні» ў калгасных радыстудыях арганізавалі таксама актыў-

У Пушкінскім доме ў Ленінградзе, у Дзяржаўнай бібліятэцы СССР імя В. І. Леніна ў Маскве і ў публічнай бібліятэцы імя Салтыкова-Шчэдрына ў Ленінградзе бераліва заўважваюцца сем запісных кніжак Н. В. Гогаля. Даследвальнікі жыцця і творчасці вялікага рускага пісьменніка правялі тэксталагічнае вывучэнне запісных кніжак і падрыхтавалі іх для новага акадэмічнага збору твораў Н. В. Гогаля.

Прычытка весті запісных кніжкі павялічалася ў Гогаля яшчэ ў школьныя гады.

Першая старонка.

Я. Цікоцкі. — За ідэйнасць і майстэрства беларускай музыкі.
С. Карабан. — Вялікі патрыёт Радзімы.
Па рэспубліцы.
Краіна рыхтуецца да гогаляўскіх дзён.

Другая старонка.

К. Крапіва. — Аб прыпынках удакладнення беларускага правапісу.
Д. Палітыка. — Новае выданне «Маладой гварды».
Д. Арлоў. — Пра дзве рэцэнзіі.

Трцяя старонка.

А. Бембель. — Вяўленчае мастацтва рэспублікі.
У. Шахаец. — Прыклад старэйшых.
Конкурс на лепшую мастацкую кнігу для дзяцей.
Агляд творчасці тэатральнай моладзі.

Чацвёртая старонка.

Паляпшаць выхаванне мастацкіх кадраў.
Па Брэсцкай вобласці.
Г. Цітовіч. — З песняй у сэрцы.
А. Бембель. — Вяўленчае мастацтва рэспублікі (заканчэнне).

Да стагоддзя з дня смерці Н. В. Гогаля

Вялікі патрыёт Радзімы

С. КАРАБАН,
кандыдат філалагічных навук

чалавеку па Русі, — была прасякнута сэрцам гэтай новай... літаратура».

Праз усё творы Гогаля, пачынаючы ад зборніка «Вечары на хутары каля Дзіканькі» і канчучы паэмай «Мертвыя душы», прайшла ідэя палітычнага жадання сваім мастацкім словам працаваць на карысць любімай Радзімы.

Беліскі глыбока верыў у тое, што рускі народ «заклікаў сказаць свету сваё слова, сваю думку», што яму суджана ажыццявіць ідэю чалавечы і стаць «на чале адзуканага свету, які дае законы і навуцы і мастацтву і прымае вышародную дань павагі ад усяго адувананага чалавечства».

Беліскі заклікаў усіх прагрэсіўных дзятчой рускай культуры па меры сваёй садейнічаць ажыццяўленню Расіяй гэтай міжнароднай зачы.

Творчасць Гогаля з'яўляецца нібы адказам на заклік вялікага крытыка. Гогаля з усёй сілай свайго магучага мастацкага слова падкрэсліў веліч Расіі. Ён глыбока верыў у яе лепшую будучыню, верыў, што Расія, вызваліўшыся ад «мертвых душ» — памешчыцка-прыгоніцкай, як магучына трыццаці, пачынецца ўладзе: «Русь, куды-ж імчыцца ты, дай алкаў? — ішоў Гогаля. — Не дае алкаў. Цудоўным званам заліваецца на званочак; грывіць і становіцца жаданым разарванне на кавалкі пазетова; імчыцца мёма ўсё што ш ёсць на зямлі, і, пазірочы скоас, староніцца і тавоць ёй дарогу другія народы і дзяржавы».

Гэтыя словы прасякнуты высокім патрыятычным пафасам і выдзельваюць палыміную веру іх аўтара ў вялікую гістарычную ролю Расіі. Письменник сьпяваў, што: «ўзімемца рускі рух» і ў шырокіх, неабсяжных і бязмежных прасторах роўнай зямлі — народзіцца рускі волат з невымернай і гучнай думкаю, з моцным духам і шырокім размахам навуры. Ужо ў ёй ёсць людзі таленавітыя, якія любяць працу, з моцным і мужным характарам, з чыста рускай кемлівацю, з дарам вобразнага, трапнага, дэканалата слова.

Гогаля намалюваў жудасныя карціны рускай прыгоннай рэалісці, якая, невадлежна аз волі аўтара, прыводзіць чытача да рэвалюцыянальнай вывады. З'яўляючыся выразнікам народных інтарэсаў, Гогаля паказваў рускі народ поўным жыццёвымі сіла і імкненнем наперад. У гэтым выявілася яго народнасць, якая, паводле Беліскага, ёсць «аблітэраванай фізіяноміі, тып народнага духу і народнага жыцця».

Творчасць Гогаля — эпоха ў гісторыі рускай літаратуры. Яна, як гаворыў Чэрнышэўскі, уводзіць у літаратуру «сатырычны або... крытычны напамак». Гэты напамак быў настолькі палымі, што наспрыяў пашырэнню рускай пісьменнікаў, у той ці іншай ступені, імялі ад Гогаля, і не выпадкова была заўвага Ластаўскага аб тым, што «ўсе мы вышлі з «Шыняля» Гогаля», г. зн. з гогаляўскай школы крытычнага рэалізма.

Галоўныя прыпынкі створанай Гогалям мастацкай школы заключаліся ў рашучай і блізкай крытыцы ганебнасці свайго часу, г. зн. прыгоніцтва і самаўладства, выкрыцця панучай «попашчэі пошлага чалавеча» і «бесчалавечнасці ў чалавеку». Гогаля школа дала ўзоры глыбокага і праўдывага аднастраванна рэалісці, назала

Краіна рыхтуецца да гогаляўскіх дзён

Усё шырэй разгортваецца падрыхтоўка да 100-годдзя з дня смерці вялікага рускага пісьменніка Н. В. Гогаля.

У Рызе вышаў у свет упершыню выданы на латышскай мове твор Н. В. Гогаля «Тарас Бульба». Гэта першая кніга з серыі выданняў, якія выпускаюцца Латвійскім дзяржаўным выдвецтвам да 100-годдзя з дня смерці вялікага пісьменніка. На латышскай мове выдзецца аднатомнік выбара-

літаратуры палымімі патрыятызм і сапраўдную народнасць, высокую ідэйнасць і гуманізм; яна дэмакратызавала тэматыку і вобразы літаратуры; яна была жыццёсцвердзальнай, са светлым поглядам на лепшую будучыню краіны і народа.

У сваіх крытычных працах Беліскі абвешчэў Гогаля на чале рэалісцічнай школы. Ён сказаў, што Гогаля стварыў у Расіі новае мастацтва, новую літаратуру, і яго гешіальнасць даўно прызнана ўжо не намі ашым і нават не ў адной толькі Расіі. Нікалай Васільевіч яшчэ пры жыцці пачаў уваходзіць у сусветную мастацкую літаратуру. І тут ён пракаляў шляхі крытычнаму рэалізму.

Гогаля праўдываў да літаратуры вялікія патрабаванні, а дзейнасць пісьменніка прыраўноўваў да значэння грамадскай і дзяржаўнай дзейнасці. Каб выказаць і выражыць пастаўленыя задачы, пісьменнік заклікаў служыць сваім мастацтвам інтарэсам народа, інтарэсам Радзімы, як Пушкін і Беліскі. Гогаля глядзёў на сваю літаратуру дзейнасць, як на сур'ёзную патрыятычную справу.

Калі пісьменнік добра вывучыць жыццё свайой краіны і свайго народа, калі ён стане сапраўдным «грамадзянінам свайей зямлі», тады трэба, каб у яго творах «жыццё зрабіла які-небудзь крок наперад і каб ён, спасцігнуўшы сутнасць, стаўшы на ўзровень з векам, умеў вярнуць яму назад за навучанне сьме самаго навучаннае яго». У гэтых словах выяўлена глыбокае разуменне сувязі паміж мастацтвам і жыццём. Абавязак літаратара — ішоў ад жыцця і свайой творчасцю рабіць уплыў на характар грамадскага жыцця. Мастацтва аднастравана рэалісцісць — рабіць па не ўплыў. Гэтыя рысы ўласцівыя ўсёй рускай класічнай літаратуры.

І калі сам Гогаля ў сваёй кнізе «Выбраныя мямцы з перапіскі з сябрамі» пачаў абараняць тое, што раней разбураў, Беліскі раскрытыкаваў рэакцыйныя ідэйны, супрацьпаставіўшы ім ідэй рэвалюцыянальнай дэмакратыі. Над уздзеяннем роўнай крытыкі Гогаля вымушаны быў прызнаць беспасцяўнасць свайой кнігі. Ён ішоў: «Спраўды, не мая справа навучаць прапаганды. Мая справа гаварыць жыццёвымі вобразамі, а не разважаннямі. Я павінен выстаўляць жыццё тварам, а не трактаваць аб жыцці».

Сіла і жыццёвасць творчасці Гогаля ярка праўдывацца і ў вялікай манулярнасці твораў пісьменніка за межамі нашай краіны. Гогаля зрабўў глыбокі ўплыў на развіццё сусветнай літаратуры. Міжнароднае значэнне маюць і гогаляўскія сацыяльныя вобразы. На гэта ў свой час указалі Беліскі і Чэрнышэўскі. Характэрныя вобразы Чычывага, Беліскага, гаварыць, што гэты вобраз удзельнічаў адначасна свету капіталізма. «Тыя-ж Чычывава, — ішоў Беліскі, — толькі ў іншым адрені, ў Францыі і Англіі яны не скупіліся мертвых душ, а валкуліваюць жыццёвыя душы па асобных парламентах выбарах! Парламенты нягонілі больш адукаваны, чым які-небудзь нягонілі ніжэйшага земака суды; але па сутнасці абодва яны не лепшыя адзін за другога».

Нікалай Васільевіч Гогаля сказаў аднойчы: «Ведо, што мае імя пасля мяне будзе шчасцейшым за мяне». У гэтых словах вялікі пісьменнік перадаў глыбокую, непахісную веру ў свабоду і прагрэс свайго народа, свайой Радзімы, веру, якая і цяпер гучыць у яго творах, як цудоўны гімн, і рабіць для нас гэтыя творы блізкамі і дарагімі.

Выстаўкі і гутаркі арганізуюцца таксама ў гарадскіх і сельскіх бібліятэках Дзямбулскай і Андыжанскай абласцей, у горадзе Вільяндзі (Эстонская ССР), у Якуцкай АССР.

Тэатры і калектывы мастацкай самадзейнасці краіны адзначаюць 100-годдзе з дня смерці вялікага рускага пісьменніка гогаляўскімі спектаклямі і канцэртамі.

У апошнія гады жыцця Н. В. Гогаля рашуча стварыць вялікі «Тлумачальны слоўнік рускай мовы». У сувязі з гэтым зьяма старонкі яго запісных кніжак пакрыты запісамі народных выразаў, пагаворак, прыказак, казачкаў, уведзеныя затым у мову Назарова, бытавыя замалёўкі, выкарыстаныя пры апісанні гаспадаркі Пашчынскі і Каробачкі, і г. д. У кніжках змяшчаецца таксама матэрыял для задуманай пісьменнікам працы па геаграфіі Расіі. Тут — апісанні Пермскай губерні, Ніжагародскага кірмашу, статыстычныя звесткі аб гандлі ў краіне.

У апошнія гады жыцця Н. В. Гогаля рашуча стварыць вялікі «Тлумачальны слоўнік рускай мовы». У сувязі з гэтым зьяма старонкі яго запісных кніжак пакрыты запісамі народных выразаў, пагаворак, прыказак, казачкаў, уведзеныя затым у мову Назарова, бытавыя замалёўкі, выкарыстаныя пры апісанні гаспадаркі Пашчынскі і Каробачкі, і г. д. У кніжках змяшчаецца таксама матэрыял для задуманай пісьменнікам працы па геаграфіі Расіі. Тут — апісанні Пермскай губерні, Ніжагародскага кірмашу, статыстычныя звесткі аб гандлі ў краіне.

Па рэспубліцы

АДНАУЛЕННЕ ОПЕРЫ «ЧАРАВІЧКІ»

У дні стагоддзя з дня смерці Н. В. Гогаля ў Беларускай дзяржаўнай тэатры оперы і балета аднаўляюцца оперны спектакль «Чаравічкі» (дырыжор І. Абраміч, рэжысёр У. Шахрай). Будзе дадзены тэматычны канцэрт, у якім аркестр тэатра выканае сімфонічную карціну Мусаргскага «Ноч на Лысай гары», урыўкі з опер «Сарачынскі кірмаш» і «Чаравічкі».

ЛЕКЦЫІ І ДАКЛАДЫ

У кансерваторыі і Мінскім музычным вучылішчы наладжваюцца вечары, на якіх будуць прычтаны лекцыі аб вялікім пісьменніку. Выкладчыкі і студэнты выкануюць урыўкі з опер на тэсты Н. В. Гогаля: армі, дуэты, сцены, песні і танцы з опер «Майская ноч» і «Ноч перад калядамі» Рымскага-Корсакава, «Сарачынскі кірмаш» Мусаргскага, «Чаравічкі» Чайкоўскага, а таксама сцэны з «Рэвізора».

ВЫСТАВКІ ЛІТАРАТУРЫ

Бабруйскай абласная бібліятэка імя А. М. Горькага да 100-годдзя з дня смерці Н. В. Гогаля разаслала раённым і гарадскім бібліятэкам спецыяльнае метадычнае пісьмо, у якім дадзены планы падрыхтоўкі канферэнцыі чытачоў па аповесці «Тарас Бульба», планы літаратурна-мастацкага вечара аб жыцці і творчасці пісьменніка, схемы бібліятэчных

Новае выданне „Маладой гвардыі“

Пра дзве рэцэнзіі

Вышаў у свет раман А. Фадзеева «Маладая гвардыя» (новае выданне).
Творчая гісторыя рамана вельмі павучальная для нашай літаратуры. Пасля перапрацоўкі і дапаўнення твор стаў больш дасканалым у ідэйна-мастацкіх адносінах. Гэтак спрыяла прычынавая і добраахвотная крытыка ў партыйным друку і з боку савецкіх чытачоў.

Новае выданне рамана яшчэ раз сведчыць аб дзейнай сіле большасці крытыкі і самакрытыкі, якая стала непахісным законам нашага псіхалагічнага руху перада.

Творчая ўдача А. Фадзеева тым імёна і абуоўлена, што аўтар у сваёй рабоце кіраваўся інтарэсамі савецкага народа, прыслухоўваўся да яго голасу, усёнараўна крытыку па-большавіцку. Ён вывучыў пазнігі сваіх герояў у аспродзі, дзе гэтыя падвигі нарадзіліся, асягаты іх святлом таго ідэала, у імя якога народ змагаўся і перамог.

Каб правільна зразумець дасягненні Фадзеева, трэба мець на ўвазе вопыт сацыялістычнага будаўніцтва, гераічнае барацьбу савецкага народа ў дні вайны, народа, які абараняў рэвалюцыю, што была ідэалам герояў і твораў А. Фадзеева («Газліў», «Супраць прычын», «Разгрома») і герояў другіх пісьменнікаў савецкай літаратуры, з якіх бліжэй за ўсё да Фадзеева «Маладой гвардыі» стаіць раман Нікалая Астроўскага «Як гартавалася сталь».

На першых жа старонках рамана Фадзеева «Маладая гвардыя» мы бачым моладзь эпохі сацыялізма, выхаваную партыяй Леніна—Сталіна, камсамолам, савецкай школай і сям'ёй — той рэвалюцыя, пра якую марылі Власавы, Каргаціны. За яе змагаліся яны на барыкадах, у атаках грамадзянскай вайны, у ходзе і годзе ў перады разрухі народнай гаспадаркі.

Героі рамана Фадзеева выхаваны на слаўным гераічным мінулым нашата народа, у пэўнай меры і на кнігах «Маці» і «Як гартавалася сталь», якія прадзіва адлюстравалі гэтыя гераічныя мінулыя.

«П. Астроўскі, «Як гартавалася сталь», «Вось здарова», — запісаў у дзёніку герой «Маладой гвардыі» Ягора Аруцкіна. Удзя Громава любіла чытаць напаміны ўрывае з рамана Астроўскага пра сям'ю жыхаря Алег Кашова, глыбока ўдзямаючы, таварыць: «Ды колькі-ж мы ў школе сачыненні напісалі аб той вайне, марылі, абыдзёрлі быць нам нашым, і вельмі яна прышла ваіна да нас, быццам зарок, каб заветалца, якія мы...».

Бяна Нікалаеўна Кашова яна, успамінаючы маленства Алега, аб велькім уражанні, якое зрабіла на яе сына-нашчадка класіка кніга Астроўскага. Яна ўспамінае сваю размову з сынам:

— Мама, ці можна стаць такім вышнім, як Паўка, такім загартаваным, як ён?»

— Не паспела адказаць, а ён прыцягнуў:

— Ты ведаеш, мама, я хачу-бы па ўсім быць падобным на Паўку. Рабіць тое, што ён рабіў, мне ўжо, напэўна, не дасядаць. Каргаціну з маладосці завясла

А. Фадзееў, «Маладая гвардыя». Раман. Дапоўненае і перапрацаванае выданне. Выдавецтва ЦК ВЛКСМ «Маладая гвардыя», Масква, 1951 г. 692 стар.

многа пакутаваць, ён з буржуаімі біўся і з немцамі... Але ведаеш, мама, калі-б на нашу Радзіму нашаў вога, я стаў-бы, як Каргацін, такім-жа лютым да вогагаў».

Айчынная вайна з'явілася пачаткам біяграфіі многіх маладагвардзейцаў. У рамане А. Фадзеева расказваецца аб прыёме ў камсамол Радкі Юркіна — аднаго з краснадонскіх падпольшчыкаў. 6 лістапада, напярэдні святя 25 гадавіны Кастрычніка, штаб «Маладой гвардыі» прымае Радкі ў камсамол. Яго папрасілі расказаць біяграфію.

Радкі Юркін устаў і, глядзячы ў акно, зноўкі голасам, якім ён адказаў урок у класе, сказаў:

«Я нарадзіўся ў горадзе Краснадоне ў 1928 годзе. Вучыўся ў школе імя Горкага... На гэтым і скончылася біяграфія Радкі Юркіна, але ён сам адчуваў, што гэтага мала, і мецьш упэўнена дадаў: «А як немцы прыйшлі, цынер ужо не вучуся».

Гэтаму пакаленню не трэба было ў пакуцітых супярэчачых выпрацоўваць святлаглад. Мета іх жыцця была ясна і ўзыманай. Яны раслі разам з рэспублікай і сацыялістычнай будаўніцтвам. Савецкая Радзіма — краіна юнацтва, і ім усвесь вельмі здаваўся адкрытым на ўсе чатыры бакі».

«Нас радості прельшала міра, І без боязни мы вперед Взор устремляем, где вершина Коммуны будущей зовет».

Пісьма Валя Земнухаў.

Першы варыянт рамана меў істотныя недахопы, некаторыя адступленні ад праўды жыцця. Газета «Правда» ў нумары ад 3 снежня 1947 года ў рэдакцыйным артыкуле адзначыла станоўчыя якасці твора і ўказала пісьменніку на яго памылкі.

«Пісьменнік ставіў перад сабой задачу паказаць героям камсамольцаў, маладую гвардыю Краснадона. Ён укажэлі, з захваленнем, з сапраўднай палыманасцю мастава, вывучыў матэрыялы, ён стараўся прынціпу ў самую глыбіню маладзёжнай падпольнай арганізацыі і ў душы юнакоў і даўчат, гутарыў з некаторымі ўдзельнікамі арганізацыі «Маладая гвардыя», якія засталіся ў жытых».

Яму ўдалося аднавіць вобраз герояў Краснадона. Але з рамана вышала самае галоўнае, што характарызуе жыццё, рост, работу камсамола, — гэта кіруючая, выхавальная роля партыі, партыйнай арганізацыі».

У рамане Фадзеева ёсць толькі асобныя большыя і падольшыя, — няма большыя і падольшыя «саададаркі», няма арганізацыі. Няма яе таму, што пры такіх падольшчыках яе і не можа быць».

«Прада» таўмачыла памылку пісьменніка тым, што ён сканцэнтраван уся ўвага на жыхары і барацьбе камсамольцаў арганізацыі, а «ў жыццё падольшчыка большасці арганізацыі не прынціпу і абмежаванае павархоўным назіраннем, толькі выпадковымі матэрыяламі». Друк і чытачы ўказалі аўтару на недахопы ў паказе эвакуацыі і адступлення Чырвонай Арміі, на адсутнасць паказу шырокіх сувязей краснадонскага падполья з барацьбой Савецкай Арміі ў ўсяго савецкага народа.

Паўторны зварот Фадзеева да падзей, бізакі і дэталёвае вывучэнне фактаў і да-

кументаў партыйных архіваў Варшавска-Гродскага абкома партыі дазволілі яму глыбей уясвоіць у мастацкіх вобразах праўду жыцця.

Гістарычныя факты, якія існаў сакратар Варшавска-Гродскага абкома КП(б)У А. Гасева («Знамя» № 8 за 1950 год), заключваюцца ў тым, што ў Краснадоне існавала вольная падпольная большасці арганізацыя, а не кіруючым быў Філіп Патрыч Ляўкаў, камуніст з 1924 г., былы пачаткі механічнага цеха цэнтральных майстарынь трэста «Краснадонвуль». Яго памочнікам быў другі камуніст — Нікалай Патрыч Бараква. Яны арганізавалі камсамольскае падполье, і дзейнасць арганізацыі «Маладая гвардыя» ажыццяўлялася па іх плане.

Пісьменнік у новым выданні твора паказаў, што, нягледзячы на рашучыя эвакуацыйныя мера, на неваротную паўку і разгубленасць «саададарынага» масштэна, кіруючай і накіроўваючай сілай у самыя цяжкія часы была партыя, прадстаўленая ўпаўнаважаным абкомам Іванам Фёдаравічам Праніцкім. Гэта асабліва ярка раскрытаецца ў сцене тэлефоннай размовы з дырэктарам хлебазавады.

У сцене размовы І. Ф. Праніцкі з прадстаўнікам ўстаноў і прадпрыемстваў, вайсковым арганізацыі, штаба партызанскага руху, НКВД, з камуністамі, якія павінны накінуць горла, заваявацца новая сюжэтная лінія. Разгаворчы яе на працягу рамана, аўтар унікае аднаго з істотных недахопаў першага варыянта, паказвае сувязь падполья з шырокай барацьбой савецкага народа.

Затым, пачынаючы з 8 раздзела, аўтар змяніў нас з новымі героямі, якія ўведзены ў раман, — з прадстаўнікам Краснадонскага райкома — Філіпам Патрычам Ляўкавым і Нікалаем Патрычам Бараква, тут-жа некалькі ўдзельнікаў біяграфіі Шульгі.

Як ужо адзначалася ў рэдакцыйным артыкуле «Правды» аб новым выданні рамана «Маладая гвардыя», асноўнае дасягненне пісьменніка заключаецца ў праўдывым адлюстраванні кіруючай і накіроўваючай ролі партыі.

З волькім мастацтвам намаляваны жыццё партыі камуністаў-арганізатараў і кіруючым большасці падполья.

Чытачы добра памятаюць вобраз Праніцкі — прадстаўнік партызанскага падполья абкома КП(б)У — яшчэ на першым варыянце рамана. У перапрацаваным і дапоўненым выданні аўтар палібіў гэты вобраз і ўзбагаціў яго новымі рысамі. Шматлікаваць, з якой падарэны гэты вобраз, робіць яго адным з яркіх вобразаў камуністаў у савецкай літаратуры. Праніцкі — не толькі чалавек вольнай дэмакратыі і партыйнай перспектывы, а ідуўшы, чым таварыш, які ўжэ прывабіць да сабе людзей, ужэ арганізм ацідна з масай, не губляючыся ў ёй. Гэта добра раскрытаецца, калі Праніцкі каманду партызанскім атрадам.

Душэўная прывабнасць героя раскрыта ў сцене яго размовы з сялянкамі, у паказе адносін да жанкі, якая стала яго баявым памочнікам. Нельга без глыбокага хвалявання чытаць старонкі, дзе расказваецца аб развітанні Праніцкі з жанкай, калі Екацярына Паўлаўна па адзіноку мужа накіроўваецца ўстанавіць сувязь з часцямі Чырвонай Арміі і дастаніць важныя звесткі.

Другім яркім жыццёвым вобразам у рамане з'яўляецца сакратар падпольнага райкома Філіп Патрыч Ляўкаў, які ў старажытны варыянце быў толькі наметаны. Ляўкаў уясвоіць у сабе лепшыя рысы савецкіх людзей — чэстату і сціпласць, маральнае чыстату і душыўную аяснасць, глыбокі патрыятызм і беззаветную адданасць справе партыі Леніна—Сталіна. У рамане пераказана раскрыта сіла яго ідэйнага і маральнага ўплыву на камсамольскую арганізацыю «Маладая гвардыя», на яе валавоў і ў першую чаргу на Алега Кашова і Івана Туркешча. Ляўкаў вольна выхоўвае ў моладзі вучучы вольны наліччый адданасці, вучучы разбірацца ў абставінах, вучучы вытрымку, цярплівасці і непахіласці ў барацьбе.

Спасахоўва дзейнасць Ф. П. Ляўкава з П. П. Бараквавым у майстарынях паказана пісьменнікам, які вынік прадуманасці іх планаў, які вынік перапаруў сувязі з масамі.

Менш ярка прадстаўлены ў рамане вобраз другога кіруючага падполья — П. П. Бараква, вобраз якога ў новым варыянце твора ўвядзены ўпершыню. У сцене вольнай стаўкі Ф. П. Ляўкава і Алега Кашова ў Гомельскім пісьменніцкім перадаў веліч і неўміручасць ідэй большасці, сілу дружбы староў і маладой гвардыі савецкіх людзей, выхаваных партыяй.

Разлітчыны паказ большасці падполья дасягаецца і тым, што пісьменнік падкрэсліў яго шырокі сувязі з барацьбой усяго савецкага народа, сувязі з Савецкай Арміяй. Новыя сцены і раздзелы, прысвечаныя барацьбе Савецкай Арміі і партызан, напісаны ў плане волькіх абгульчальных. Пачынаючы з трэцяга раздзела і да апошняга, аўтар трымае чытача ў курсе волькіх баёў, якія ідуць на франтах. У выніку барацьбы краснадонцаў выступае як адзін з шматлікіх эпізодаў волькіх Айчынай вайны.

Аўтар даволі значна ў мастацкіх адносінах перапрацаваў і вобразы маладагвардзейцаў: зняў іх залішнюю «дэкарацыю», не ўясцоўваў іх ўроству філасофска-паітычнучы стаўленні, па што ўказала крытыка.

У новым выданні больш жыва і непадробна Алега Кашова. Паглыблена яго псіхалагічная характарыстыка, паказана сіла партыйнага ўплыву на волька маладзёжнай арганізацыі. Вобразы маладагвардзейцаў сталі больш рэалістычнымі, прадзівамі і мастацкімі яркімі.

Як калісьці Заўзат і нарады В. І. Леніна на рэўлюцы «Маці» дапамалі М. Горькаму зрабіць раман класічны твор сацыялістычнага рэалізма і настольнай кнігай рэвалюцыянераў і ўсяго прагрэсіўнага чалавечтва, так партыйны друк і савецкая грамадзасць дапамагі А. Фадзееву ўзняць раман «Маладая гвардыя» на новую ступень ідэйна-мастацкага майстарства. Ідучы ў напрамку традыцый Горькага, выкарыстоўваючы яго спадчыну, абавіраючыся на дасягненні савецкай літаратуры, А. Фадзееў атрымаў бліскучую творчучу перамогу.

Новае выданне рамана «Маладая гвардыя» сведчыць аб росквіце таленту А. Фадзеева, аб усведамленні пісьменнікам адказнасці перад савецкім народам, аб прычынных партыйных адносінах да крытыкі.

Савецкі тэатр і савецкі драматургі ў сваіх творах выкрываюць крывавае падпольшчыкаў новай вайны, прадзіва паказваюць жыццё ў краінах капіталізма.

Ідэйная барацьба нашай літаратуры і мастацтва супраць чалавечанавісціцкай ідэалогіі імперыялістычнага лагера атрымава, на мой погляд, сваб глыбока адлюстраванне ў п'есе А. Макавіна «На досцітку», якую паставіў калектыв тэатра імя Янкі Купалы.

Заслуга тэатра і яго пастававачага калектыва (паставаўчык К. Саннікаў, рэжысёр Ус. Кухта) у тым, што яны стварылі спектакль каштоўны не толькі сваім выкрышчэн імперыялістычнага лагера, але і свёрджаннем тэмы народа, які змагаецца з сіламі рэакцыі.

З баявой публіцыстычнай страснасцю заклікае аўтар уснамі героў п'есы да барацьбы за мір, за дэмакратыю. Пафасам едкага сарказма ён афарбоўвае вобразы ненавясных нам вогагаў (Дэюрвіль, Джонсан, Шэвалье і другія).

Разам з тым, выкрываючы падпольшчыкаў вайны, аўтар галоўную ўвагу сканцэнтраван на паказе новага ў палітычным жыцці Францыі. Вядучай сілай у рэзышці дзей становяцца людзі прагрэсіўнага лагера, а лагера падпольшчыкаў вайны выступае як сіла, што процідзейнічае прагрэсу.

Нягледзячы на тое, што паставаўчыкам і творчучым калектыву не ўсоды ўдалося змякчыць рэзкі, часам прасталіны, «лававія» аўтарскія прыёмы ў паказе падзей і вобразаў, — спектакль усё-ж атрымаўся прадзівым і пераканальным.

У спектаклі шмат актёрскіх удач. Многіх актёраў мы бачым у нечаканых для іх творчых «эракурах». Але галоўнай заслугой тэатра мы дзічам тое, што з паставаўкай гэтай п'есы рады беларускіх драматургаў папоўніліся новым таленавітым драматургам. Гэтага нельга не адзначыць і не вітаць.

Вось чаму, меце здзецца, не зусім дарчы іранічна-аптыкусі тон А. Маўзона ў яго рэзышці на спектакль «На досцітку» (газета «Літаратура і мастацтва» ад 2 лютага 1952 года).

Прызнаючы, што паставаўка п'есы зусім своечасова, што ў ёй ёсць рад ярка напісаных сцен, ёсць у асноўным правільнае разуменне і раскрыццё аўтарам палітычных ідэй, А. Маўзон, аднак, чамусьці палічў магчымым папракнуць аўтара ў тым, што ён напісаў п'есу аб французях, не наведўшы іх назімаць. Хочацца запытаць у А. Маў-

зона, а што-ж рабіць актёру, які сёння іграе амерыканца («Рускае пытанне», «Голас Амерыкі», «Глыбокія кірэні» і іншы) а заўтра французца, а паслязаўтра немца калі ён не быў ні ў Амерыцы, ні ў Францыі, ні ў Германіі?

Я думаю, што тав. Маўзон павінен пакінуць драматургію і актёру права на творчае ўваўленне, без якога не можа быць мастака.

Урэшце, ці так ужо важна, будучы ці не будучы ў той ці іншай меры персаннажы «абфранцузжаны».

Ці-ж падзеі, якія адбываюцца ў п'есе, не тыповыя, скажам, для сучаснай Італіі, Англіі, Нарвергіі і другіх капіталістычных краін?

Я лічу, што А. Маўзон, напісаўшы ў асноўным правільную рэзышчу, многімі сваімі заўвагамі не абясцэнў.

З другога боку, мяне асабіста некалькі адзіў і аўтар рэзышці «Дзе Францыя?» Б. Бур'ян («Сталінская моладзь» ад 6 лютага 1952 года).

Адкуль у таварыша Бур'яна з'явілася такое неўласцівае яму «целомудрые»? Ён піша: «Газета «Літаратура і мастацтва» дапусціла памылку, надрукаваўшы гэты заўважальскі (падрэсена мною.—Д. А.) водгук на п'есу маладога аўтара і на спектакль тэатра імя Янкі Купалы».

У чым бачыць таварыш Бур'ян «заўважальства»? У заўвазе аб тым, што аўтар, не пабыўшы ў Францыі напісаў аб французях? Але-ж гэта так і ёсць! Прычым-жа рэз-заўважальства? Прачытаўшы некалькі раз уважліва рэзышчу А. Маўзона, я не знайшоў у ёй і заўважальскіх алічкіх спектакля тэатра імя Янкі Купалы. Наацэрал, калі весці размову па шчырасці, дзе рэзышч Б. Бур'яна прагучала больш ярка і вызначана меншай паслядоўнасцю, чым рэзышч А. Маўзона.

Абараняў, абараняў Бур'ян аўтара ад «злосных нападкаў», а потым узяў дзі і волькончы тым, што «На досцітку» твор вольна неадказна, а «драматург перанасіў мову паміненых герояў (станоўчых герояў.—Д. А.) публіцыстычнымі выказваннямі» (??).

Нічога сабе абарона! Меце здзецца, што таленавіты малады драматург А. Макавін «не меў права ў падкрэсленых кампліментах. Ён можа выслушаць і прыняць яшчэ больш жорсткую крытыку з уснаў і спецыялістаў, і гледчыў, якія шчыра жадаюць дапамагчы яму ў творчай рабоце.

Д. АРЛОУ,
народны актёр БССР.

У прэзідыуме ССП БССР

На паседжанні прэзідыума Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР 7 лютага амерыканскае пытанне аб скліканні ў пачатку сакавіка гэтага года нарады крытыкаў і літаратуразнаўцаў Беларусі. На нарадзе будучы заслужаны дакладчы аб крытыцы ў часопісах «Полымя» і «Беларусь», у газете «Літаратура і мастацтва», у рэспубліканскіх газетах, у абласных газетах, а таксама доклад аб літаратурных манарфіях. Для ўдзелу ў рабоце нарады запрашаюцца крытыкі з абласцей рэспублікі і прадстаўнікі ССП СССР.

У сярэдзіне сакавіка адбудзецца пленум Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР, прысвечаны вынікам мінулага літаратурнага года. Пленум абмяркуе становішча беларускай пазіі, прозы, драматургіі і крытыкі за 1951 год. У рабоце пленума прымуць удзел сакратар Саюза савецкіх пісьмен-

каў СССР А. Сафронюў, М. Ісакоўскі і другія.

У красавіку будзе праведзена рэспубліканская нарада па беларускай драматургіі. 18 лютага ЦК ВЛКСМ і Саюз савецкіх пісьменнікаў СССР праводзіць Усеаюнаую нараду па дзіцячай літаратуры. Прэзідыум вызначыў дэлегацыю беларускіх пісьменнікаў, у якую ўваходзіць Янка Маўр, Алесь Якіміч, Эдзі Аляксандр і Янка Брыка. Пасля Усеаюнавай нарады ў Мінску арбу-дзецца рэспубліканская нарада па дзіцячай літаратуры.

Прэзідыум зацвердзіў рэдакцыйную калегію збору твораў Кузьмы Чорнага, што выйдзе ў Дзяржаўным выдавецтве Беларускай пазіі, прозы, драматургіі і крытыкі за 1951 год. У рабоце пленума прымуць удзел сакратар Саюза савецкіх пісьмен-

Аб прынцыпах удакладнення беларускага правапісу

Вызначаючы спецыфічныя асаблівасці мовы, якія адрозніваюць яе ад іншых славянскіх з'яў, таварыш Сталін у сваёй гоніальнай працы «Марксізм і пяташчымасці» ўказвае, што «...мова абсалютна грамадства як зрок зносіні паміж людзьмі, як сродак абмену думкамі ў грамадстве, як сродак, які дае людзям магчымасць зразумець адзін другога і валадыць сумесную працу ва ўсіх сферах чалавечай дзейнасці».

Гэты абмен думкамі адбываецца не толькі пры дапамозе жывой гаворкі людзей, але і пры дапамозе пісьма.

Само сабой зразумела, што пісьмовая мова, як вольны сродак зносіні паміж людзьмі, павіна мець пэўныя нормы, якія аб'яўляюць гэтыя зносіны. Адным з сродкаў нармалізацыі пісьмовай мовы з'яўляецца правапіс. Разгаворчы аб дадатных якасцях ці аб недахопах таго ці іншага правапісу, мы павінны падыходзіць да яго з гэтага боку — наколькі ён спрыяе нармалізацыі пісьмовай мовы, як сродка зносіні паміж людзьмі.

Падыходзіць камп'ютна да пытання беларускага правапісу, да пытання аб унясенні ў яго тых ці іншых змен, мы перш за ўсё павінны пераказана ў тым, што гэтыя змены сапраўды неабходны. Змены правапісу — гэта справа складаная і адказная. Яна мае некаторыя цэлявыя бакі, вольна з пэўнымі выкладанымі выдаткамі. Трэба мець на ўвазе тое, што ўсяляк ўнесены змены ў правапіс на нейкі час уносіць пэўныя непадаткі ў пісьмовыя зносіны людзей.

Другая важная якасцінасць, пра якую мы не павінны забываць, гэта тое, што змены правапісу звязаны са значнай змяненнем дзіялекальных сродкаў: у тым жа выхадзіць волькая колькасць кніжнай прадуцыі (у першую чаргу, спецыяльна падрыхтаванай), і гэтую прадуцыю трэба друка-

ваць павола. Таму на ўважэнне тых ці іншых змен у правапіс можна ісці толькі ў выпадку крайняй патрэбы і пры той умове, калі гэтыя змены дадуць значнае вольшэнне, калі дасягнутыя вынікі пакрыўдзіць усе накладныя выдаткі. Мы павінны ламтаць уважэнні таварыша Сталіна аб тым, што «...гісторыя нічога не робіць без крайняй на тое неабходнасці».

Ці ёсць у нас такая крайняя неабходнасць — уносіць змены ў існуючы правапіс? Матэрыялы на абмеркаванні «Праекта змен і ўдакладненняў беларускага правапісу», надрукаваныя ў «Наступіўшай газеце», і многія пісьмовыя і уснавыя выказванні, звязаныя і не звязаныя з гэтай дыскусіяй, гавораць аб тым, што такая патрэба ёсць. Выклікаецца яна тым, што некаторыя правілы нашага правапісу з'яўляюцца недасканалымі: яны не забяспечваюць аднастайнасці напісання некаторых катэгорый слоў і з'яўляюцца крыніцай разнабоў у друку, перашкаджаюць павольнаму навучэнню дзяцей у школе.

Выправіць гэтыя недахопы нашага правапісу мы здолеем толькі тады, калі вольны прычыны гэтых недахопаў і здолеем іх ліквідаваць. Што да ўстаўлення прынцыпаў, то тут амаль усе прыходзіць да аднаго думкі, што асноўнай крыніцай перапаруўнасці і разнабоў нашага пісьма ў большасці выпадкаў з'яўляецца супярэчнасць паміж фанетычным і марфалагічным прынцыпамі. Фанетычны прынціп, на якім у асноўным грунтуецца беларускі правапіс, часта прыходзіць у супярэчнасць з марфалагічным тым, што ён павінны быць на ўсё катэгорый слоў. У адным выпадку правілы беларускага правапісу павінны ісці на ўсё лексіку, сваю і ішчымую, без выключэння, у другім — са значымі выключэннямі, у трэцім — на ўсё лексіку ўсходнеславянскіх моваў, у чыцвертым —

толькі на беларускую лексіку. І наколькі нематэчна дакладна адпавядае гэтыя катэгорый слоў адну ад другой, то нават добра пісьменныя людзі, г. зн. людзі, якія добра ведаюць існуючы правапіс, адны і тым-жа самымі слоўмі пішуць па-рознаму.

Калі ў сэнсе ўстаўлення асноўнай крыніцы недахопаў разнабоўнасці няма, то адносна таго, якім спосабам ліквідаваць гэтыя недахопы, існуюць самыя розныя погляды. Тут што ні гавара, то і розум. Аднак з усіх выказванняў выразна выяўляюцца тры тэндэнцыі.

Адным (такіх волькі мала) пралануць перайсці на марфалагічны прынціп пісьма і адмовіцца ад пераходнага на пісьме такіх асаблівасцей беларускай мовы, як **аканне, яканне, дэканне, цэканне**. У варыяце марфалагічнага прынціпу яны прыводзіць волькія довады:

1. Пры гэтым прынцыпе слова ва ўсіх формах захоўвае асноўную марфа

Да Усеаюзнай нарады дзіцячай літаратуры

Прыклад старэйшых

Ул. ШАХАВЕЦ

Адной з ваявоўнейшых асаблівасцей гэтай новай савецкай літаратуры з'яўляецца яе вялікае выхавальнае значэнне. Савецкая літаратура, асабліва дзіцячая, дамаецца партыі выхоўваць маладога пакаленне ў камуністычным духу, лепшымі спосабамі твораў адукаваць ёй у гэтай галіне неадкладнаму паслугу.

Асабліва важная роля належыць мастацкай літаратуры ў справе фарміравання светонагляду нашых самых маладых грамадзян — дзяцей, будучых будаўнікоў і жыхароў камуністычнага грамадства. Да гэтых мастацкіх кніг трэба прылічыць, акрамя шэрагу спецыяльных дзіцячай літаратуры, і агульную калекцыю кніг «Дарослай» літаратуры.

Тут дарчы будзе сказаць, што гэты падзел літаратуры для дарослых і дзяцей з'яўляецца невялікай умоўна; рознай мяжа паміж імі праявіцца пазней. Выдаюцца шмат прыкладаў, калі кнігі, якія пісаліся без разліку на дзяцей, пасля робіліся самымі любімымі дзіцячымі кнігамі. Да іх належыць «Чапаў» Д. Фурманова, «Як партызанскія стаялі» П. Астроўскага, «Маладая гвардыя» А. Фадзеева.

У гэты часамі прынята лічыць, што твораў дзіцячай літаратуры з'яўляюцца тыя творы, дзе галоўнымі героямі выступаюць дзеці. Таму дзіцячыя пісьменнікі вельмі асцярожна ўводзяць у свае творы дарослых, абмежавваюць іх толькі службовай роляй, аддаючы на другі план.

А каб напісаць кнігу для дзяцей, у якіх бы дзіцячыя толькі дарослыя або пераважна дарослыя, трэба напісаць пісьменніку (мы маем на ўвазе беларускіх дзіцячых пісьменнікаў) яшчэ паказваць што не робіць. А справа-ж не ў тым, пра каго напісаны твор: пра дарослых ці пра дзяцей, галоўнае ў тым, як ён напісаны. Толькі гэта можа з'яўляцца крытэрыем — прызначаны ён для дзяцей ці не. Прыкладна твораў, напісаных беларускімі пісьменнікамі пра дзяцей, але не для дзяцей, а хутчэй для дарослых, з'яўляюцца «Ліпка і вясёлка» Я. Брыля і «Цімава каласачка» А. Кудалоўскага, — аповяданні наогул цікавыя і вартыя, але празмерна перагружаныя псіхалагічным аналізам, калі ўлічыць узраст чытача.

Польна вяселье думкі, прастата, займальнасць, якая героіка вобраза — вось што абавязкова павінна быць у дзіцячых кнігах. І таму не выдасца ў Чапаў, і Павел Барчак, і Алег Кашэвой сталі любімымі героямі дзяцей.

Шмат творы для дзяцей, пельга ні на адну хвілінку забываць аб важным значэнні прыкладу старэйшых.

Героічны падвядзі Вялікай Айчыннай вайны, мужная барацьба нашых славутых партызан даюць удзячны матэрыял для стварэння ярых вобразаў савецкіх людзей, герояў, якіх, безумоўна, былі-б любімымі героямі і ў нашага дзіцячага чытача. Тут у першую чаргу хацелася-б гаварыць аб Канстанціне Заслонавым, аб Рыме Шаршэўскай, аб жабоніках і сядзельніках падпольшчыкаў. Але, на жаль, кнігі пра іх яшчэ не створаны. А дзіцячым патрэбныя.

На тэму партызанскай барацьбы напісаны пакуль што толькі дзве дзіцячыя аповесці: І. Сіцова «Самыя юныя» (1949 г.) і А. Асціпа «Саломка» (1951 г.). Галоўнымі героямі гэтых аповесцей з'яўляюцца дзеці — самыя юныя з вайны. Мы ведаем шмат фактаў, калі ў дзіцячым часе нямецка-фашысцкай акупацыі нашы дзеці беручы прыклад са старэйшых, робілі і рабілі чымі і падвядзі. Такім іх і стараіцца паказаць у сваіх творах І. Сіцова і А. Асціпа. У значнай меры ім гэта ўдалося. Яны і Міша з аповесці «Самыя юныя», Саша і Коля з аповесці «Саломка» — гэта нашы савецкія дзеці, якіх ў гэтай вайне сталі пачаць са старэйшымі, каб прыняць пасля іх удзел у ўсеагульнай барацьбе. Але чаму і «Самыя юныя» і «Саломка» не сталі сапраўды добрымі аповесцямі? Прычыны тут у тым, што вобразы дарослых у гэтых аповесцях напісаны слабыя. Калі яшчэ ў некагорт мору можа задавоўваць вобраз камандзіра брыгады разведкі Дабрыніна («Самыя юныя»), то вобразы паморыга Вільнева, дыдзькі Тодара, дзед Мадзея — ужо зусім невядомыя, бледныя. Тое-ж самае можна сказаць і пра вобразы дзятчыха Воратана, настаўніка Марыя Іванавіча, камісара Віроціна, камандзіра атрада Бялова ў аповесці «Саломка». Зыжжа вартыць гэтых твораў і даволі значнае падобства сюжэтаў, якое, відаць, ідзе ад таго, што аўтары сядзелі за адным складаным сцэна-схем. Героі і адной і другой аповесці вырабляюць сцяг (у агульным выпадку — сцяг артылерыйскага палка, у другім — сцяг піянерскага атрада), ходзяць у разведку ў горад, дзе баруць патрэбныя звесткі ад дарослых, прычым гэтыя разведкі ў абодвух аповесцях вельмі надобныя. Дзеці трапляюць у гета, вырабляюцца і г. д. Варта яшчэ адзначыць і тое, што часамі аўтары, імкнучыся, каб іх героі былі больш «геройчымі», прыпісваюць ім чымсьці, якіх ім не ўласціва, не па існасці. Тут, відаць, аўтарамі кіравала базавінасць даць большую нагрузку вобразам старэйшых, пачаўшы аповесці пісаць для дзяцей.

Аб тым, што творы для дзяцей, у якіх адлюстравана іх-жа ўдзел у барацьбе, патрэбны і што яны карыстаюцца поспехам, сведчыць прыклад з выданням кнігі «Ніколі не забудзем». Але не меншы поспех і яшчэ большае значэнне мелі-б дзіцячыя кнігі пра дарослых герояў барацьбы, прычым, хто сапраўды заваяваў перамогу.

Аповесці А. Чарнышэвіча «У адной сям'і» таксама прысвечана вяртанню ваяваўшага часу, але ў ёй паказваюцца ўжо не ваяваўша, а працоўныя палкі дзяцей у вайну. Беларускі халодны Паўлік, амытураваны ў далёкі Кімі-Пярэцінскі край, сабраў з мясцовымі дзецьмі, адчувае сабе там не як у «чужой далёкай старане», а як дома. Пачуццё адной савецкай сям'і павязана ў творы даволі добра. І калі гаварыць аб неахопах аповесці, то трэба адзначыць, што аўтар абмежавваўся пазнакам толькі маладых чалавек гэтай сям'і, а значыцца — толькі не часткі. Дарослых тут яшчэ менш, чым у вышэй наведзены аповесцях, і вобразы іх вышэй наведзенага аповесці.

У час вайны большасць тых, хто працаваў раней на заводзе ці ў калгасе, была мабілізавана на фронт. Іх павінны былі замяніць жанчыны і ў некаторых ступенях нават дзеці. Як дзеці сваёй працай дапамагалі бацькам здабываць перамогу за фронце і расказвае А. Чарнышэвіч у сваёй аповесці. Гэта быў цяжкі, напружаны час, і таму зусім натуральна, што дзеці былі вымушаны займацца «сваёй» работай, і адстравананне не ў аповесці «У адной сям'і» не выклікае пратэста.

Агрывалі баі, вайны, узняўшы сцяг Перамогі над Берлінам, вярнуліся да мірнай стваральнай працы.

І вось у гэты мірны час некаторыя нашы маладыя пісьменнікі, знаходзячыся ў палоне інерцыі, часам пішуць творы, дзе прымушаюць дзяцей займацца інымі разнастайнымі фізічнымі працамі, братаючы іх з вышэйшымі працоўнымі навукамі.

Варта падкрэсліць ад прымернага захвалення «працоўнымі будзямі» дзяцей маладота дзіцячага пісьменніка І. Сіноваўскага, — аўтар зборніка аповяданняў «У нававінцу» і «Новая школа». У некаторых сваіх аповяданнях ён часамі вяртаў ставіць перад дзецьмі свабоднае «дыдэму» паліцы працаваць на поле, на луг або паўдзі па агні, грыбы, павуціць рыбу — адпачыць пасля школьных заняткаў. Вядома, пасля некагорта вяртання і роздуму маладыя героі аповяданняў ідуць працаваць. Так штучна, а таму і няправільна сутыкаюцца з законнымі жаданнямі дзяцей з «суровай неабходнасцю». Адналь лагічна вынікае і другая неабходнасць памылка І. Сіноваўскага. Яго маладыя героі часамі бываюць больш разумнымі, далабачкаватымі, чым дарослыя. Стварэцтва ўражанне, што каб не гэтыя дзеці, то знішчы-лі б на сенажаці сена, змоклі-б на полі снапы, зарос-лі-б пустазеллем дзі і г. д.

Такія памылкі характэрны не толькі для аднаго І. Сіноваўскага. Колькі ёсць твораў (і не толькі ў беларускай літаратуры), у якіх паказваюцца, як малады халодны ці далабачкаваты, скажам, знаходзяць патрэбную калгасу ці заводу гліну або які-небудзь іншы будаўнічы матэрыял, які без іх не маглі чамусьці знайсці; яны-ж з'яўляюцца ініцыятарамі і ледзь не адзінымі будаўніцамі электрастанцыі і інш. Зразумела, што ў такіх творах вобразы дарослых напісаны не толькі слабыя, але і няправільна. Замест таго, каб дзеці маглі браць прыклад з іх, такім дарослым, на волі аўтараў, заводзіцца самім браць прыклад з дзяцей.

Аб пасляваенным жыцці дзяцей нашымі беларускімі пісьменнікамі напісана яшчэ недаравальна мала будзямі твораў. Можна назваць толькі дзве і не велькія паводле памеру аповесці: «Гаворыць Масква» А. Якімовіча і «Лета ў Калінінградзе» М. Гамолькі. У абодвух творах аўтары паказваюць нам дашчэтных, дасціпных дзяцей, іх думкі і мары, іх адпачынак, у меншай меры — вучобу. Выгода вылучаецца з назваў твораў аповесці «Гаворыць Масква», і не толькі таму, што яна напісана на больш высокім мастацкім узроўні, але і таму, што ў ёй параўнальна добра вышлісаны вобразы старэйшых — востраўніка Леаніда Аляксеевіча і механіка МТС Жыткі Тапаша. У аповесці «Лета ў Калінінградзе» гэтага няма.

За апошні час вышлі з друку новыя зборнікі аповяданняў і вершаў для дзяцей. Пачынаюць з'яўляцца і нашы, жанр амаль новы для беларускай дзіцячай літаратуры. Імёны пісьменнікаў І. Шамякіна, Я. Брыля, У. Краўчанкі, І. Грамовіча, А. Вялюгіна, К. Кірэнікі і многіх другіх — новыя імёны для дзіцячага чытача, але яны з кожным днём заваяваюць у яго ўсё большую сімпатыю. Можна смела сказаць, што беларуская дзіцячая літаратура — за пасляваеннага гадзі значна вырасла і ўмужыла, можна быць упэўненым, што яна будзе раці яшчэ хутчэй.

І адной з неабходных умоў для росту з'яўляецца работа над паўнапраўным вобразам дарослых. Трэба, каб старэйшы быў калі не самай галоўнай фігурай у творы для дзяцей, то ва ўсякім разе — адной з галоўных, а не хадзіў дзецьмі па «задырках», як гэта вельмі часта здарэцца. Трэба, каб вобраз старэйшых быў вышлісаны з вялікай любоўю, яра, каб яны зацікавіліся на доўгі час і тым самым служылі прыкладам для пераймання для нашых дзяцей і юнакоў.

Неабходна гэтага зразумела. Магчымаць ёсць. Колькі ўдзячнага матэрыялу можа даць жыццё нашых заводаў і фабрык, яшчэ зусім не закранутых беларускай дзіцячай літаратурай, жондэ школі, яшчэ вельмі мала адстраванана ў творах для дзяцей, жондэ калгасу і МТС! Слова за пісьменнікамі!

У Баранавічах адкрылася абласная выстаўка выяўленчага мастацтва, на якой шырока прадстаўлены жывяпіс, скульптура і графіка мастакоў-прафесіяналаў і самадзейных майстроў вобласці.

На здымку: наведвальнікі аглядаюць скульптуру «Дзяўчынка з голубам», якая выканана баранавіцкім скульптарам Ф. Зільбертам.

Фота С. Капалькі.

Агляд творчасці тэатральнай моладзі

Шырока разгарнулася работа па падрыхтоўцы да рэспубліканскага агляду творчасці тэатральнай моладзі.

У тэатры імя Янкі Купалы створана камісія па кіраўніцтву аглядам пад старшынствам дырэктара А. Целічна. У складзе камісіі — галоўны рэжысёр тэатра, народны артыст Рэспублікі І. Судак, народны артыст рэспублікі В. Валадзімірскі, І. Ждановіч, К. Саннікаў, Л. Рэжысёр і другія.

За агляд будзе паказаны новы спектакль «Прага застаецца маёй», які ў асноўным ставіцца сіламі моладзі (рэжысёр У. Кухта, мастак А. Хашкоўскі).

Маладыя артысты таксама выступілі ў першым туры ў спектаклях: «Пяночка жаваранкі», «Удзікі», «Макар Дубрава», «Гэта было ў Мінску», «На досвітку», «Канстанцін Заслонаў» і «Апошні».

Майстры сцэнічнага мастацтва тэатра дапамогуць маладым артыстам падрыхтаваць новыя ролі. Б. Платонаў будзе працаваць з В. Кудавічам над вобразам Петра («Апошні»), Л. Рэжысёр — з М. Громавай над роллю Любы ў «Апошнім», І. Ждановіч перадае свой творчы вопыт работы над вобразам Веры ў горкаўскім спектаклі Л. Драздовай і М. Смірновай.

З маладзю над сцэнічнымі вобразамі таксама працуюць О. Галіна, С. Бірыла і Л. Шышко.

Гутаркі па тэмы майстэрства праводзяць з маладымі актарамі рэжысёры І. Судак, К. Саннікаў, старэйшыя артысты Г. Глебаў, Б. Платонаў і І. Ждановіч.

Выступленнем спявачкі Н. Дэвіянінай у партыі Дуні (опера «Марозка») пачаўся агляд дасягненняў маладых талентаў у тэатры оперы і балета.

У першым туры маладая салістка Т. Ніжнікова выканала партыю Ганны («Страшныя дзеі»), Л. Галяшкіна — Любамі («Парская нявеста»), Б. Нікольскі — Сінадала («Дэман»). Новыя партыі будуць спяваць узаўвядыкі агляду — саліст Ю. Матраеў, артысты хора — В. Бруй, В. Качарэнка і Г. Астроўскі.

Асабліва шырока будзе паказаны дасягненні моладзі балета.

Аглядам кіруе камісія пад старшынствам галоўнага дырэктара Л. Любімава.

Конкурс на лепшую мастацкую кнігу для дзяцей

У мэтах далейшага развіцця савецкай дзіцячай літаратуры ў рэспубліцы і стварэння выкаўдзімых мастацкіх твораў для дзяцей Цэнтральны Камітэт КП(б)Б дазваляе ЦК ЛКСМБ, Міністэрству асветы БССР, Саюзу савецкіх пісьменнікаў БССР і Дзяржаўнаму выдавецтву БССР правесці на працягу 1952 — 1953 гг. конкурс на лепшы мастацкі твор для дзяцей дашкольнага і школьнага ўзростаў у падвадзянным выніку конкурсу адзін раз у год.

На конкурс могуць быць прадстаўлены рукапісы, а таксама кнігі для дзяцей, якія вышлі ў Дзяржвыдавецтве БССР у перыяд правядзення конкурсу, і асобныя творы, надрукаваныя ў перыядычным друку.

Улічваючы запатрабаванні дзіцячых чытачоў розных узростаў, на конкурс прадстаўляюцца творы на разнастайныя тэмы, якія рашаюцца ў розных жанрах (раман, аповесці, пэмы, аповяданні, вершы, песні, мастацкія нарысы). Ва ўмовах конкурсу вызначана прыкладная тэматыка мастацкіх твораў конкурсу.

І. Аб вялікай аднаўленчай і стваральнай працы савецкага народа і Савецкай дзяржавы ў пасляваенны перыяд; аб вылікам сталінскім плане пераўтварэння прыроды і аб вылікі сталінскіх будоўлях камунізма; аб сацыялістычнай працы ў горадзе і асцы; аб барацьбе савецкага народа за пабудову камунізма ў нашай краіне.

Аб вялікай партыі большавікоў — накісці-целю і арганізатару перамогі савецкага народа.

Аб правядзях большавіцкай партыі і Савецкай дзяржавы — В. І. Леніне і І. В. Сталіне.

Аб крыніцах сілы савецкага ладу; аб рэвалюцыйным мінулым нашай краіны, якое прыняло да перамогі сацыялізма.

Аб гістарычных перамогах савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне.

Аб жыватворчай сіле савецкага патрыятызма; аб перадавой ролі рускага народа ў развіцці Савецкай дзяржавы; аб дружбе

народаў СССР; аб вядачай ролі СССР у гістарычным развіцці чалавечства; аб савецкай выкаўдзімых годнасці і годары; аб барацьбе савецкага народа і ўсіх перадавых людзей свегу за мір і дэмакратыю; аб барацьбе народаў дэмакратычных краін за пабудову сацыялізма.

Аб дзецьмі і моладзі нашай краіны; аб піянерскай арганізацыі і Ленінска-Сталінскім камсамоле; аб камуністычнай маралі; аб жыцці савецкай школы, дзіцячага дома, сувароўскіх, нахімаўскіх і рамесніцкіх вучылішч; аб сям'і, юных мічурніцкіх і юных тэхніках.

2. Навукова-мастацкія творы. Аб багатым Савецкага Саюза і Беларускай ССР — прыродзе, эканоміцы, тэхніцы, навуцы і культуры; аб сацыялістычных пераўтварэннях і далейшых перспектывах развіцця нашай краіны; аб вылікіх дасягненнях і вынаходствах рускай навуцы і тэхнікі; аб сучасных навуковых дасягненнях у СССР; аб падарожжах і экспедыцыях; аб перадавой ролі савецкай навуцы ў развіцці чалавечства. Навукова-фантастычныя творы, пабудаваныя на аснове рэальных праблем перадавай аічыннай навуцы. Творы на адвольныя тэмы, якія адпавядаюць агульным задачам конкурсу і рашаюцца ў любым жанры.

Для правядзення конкурсу ўстаноўлены прэміі і ўзнагароды для заахавання. На кожны год устанавляюцца па 15 прэмій: першых прэмій 3 па 15 тысяч рублёў; другіх прэмій 5 па 10 тысяч рублёў; трэціх прэмій 7 па 5 тысяч рублёў.

Узнагароды для заахавання ўстаноўлены ў памеры ад 1 да 2 тысяч рублёў.

Аўтарам кніг, якія ўдзельнічаюць прэмія, уручаюцца граматы ЦК ЛКСМБ.

Зацверджана журы конкурсу ў складзе 12 чалавек. Старшыня журы — міністр асветы БССР тав. Ільшын І. М.

Правядзенне конкурсу ўскладзена на Дзяржаўнае выдавецтва БССР.

Выданне кніг для юнага чытача

З кожным годам павялічваецца колькасць выданняў для дзяцей і юнацтва. Беларускіе дзяржаўнае выдавецтва ў гэтым годзе выдае шмат кніг для юнага чытача. Сярод іх творы класікаў рускай і беларускай літаратуры, кнігі савецкіх пісьменнікаў.

Здаюцца ў вытворчасць творы А. Талстога, А. Гайдара, С. Маршак, А. Барто і другія.

Асобнымі выданнямі выйдзю паэма С. Шчыпачова «Паўлік Марозаў», паэма

А. Вялікіца «Дзі, мой сын», аповяданні Я. Брыля. Самыя маленькія чытачы атрымаюць у гэтым годзе кніжку-малышку «Дзіцячы сад», кітайскую народную казку «Алень і тыгр» і інш.

Выклікае цікавасць выданне зборніка кітайскіх народных казак у перакладзе на беларускую мову.

План Белдзяржвыдавства на 1952 год у юнацкай і дзіцячай літаратуры задавальняе попыт юнага чытача ў значнай ступені больш, чым гэта было ў мінулым годзе.

Добры пачатак

У Магілёўскім музычным вучылішчы адбыліся два канцэрты груп студэнтаў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі і музычнай школы-дзясцідзіо імя Л. П. Александроўскай. Гэтыя групы ўзначалілі професар А. Бяссмертны і дацэнт Г. Патроў.

Адзін з канцэртаў быў прысвечаны вядомай польскаму кампазітару Веньякуму. З уступным словам аб творчасці кампазітара выступіла студэнтка кансерваторыі Ракава. Скрыпач Л. Гаралік выканаў паэму Веньякуса.

Дацэнт Г. Патроў разам з маладымі ваві

калістамі Р. Волгінай і В. Фамічанка выступілі з творами Чайкоўскага, Глазунова, Рахманінава, Тацеева і другіх вядомых кампазітараў.

У канцэце таксама ўдзельнічалі маладыя піяністы Л. Эшкіна і Т. Арэшкіна. Неабходна, каб Беларуская кансерваторыя сістэматычна наладжвала такія пазэды не толькі ў Магілёў, але і ў другой вобласці рэспублікі.

Л. ЗІСМАН, дырэктар Магілёўскага музычнага вучылішча.

Выяўленчае мастацтва рэспублікі

Прышло больш грох з паловай год пасля другога з'езда Саюза савецкіх мастакоў Беларусі. За гэты час адбылося шмат падзей, якія паказваюць удань сацыялістычнай стваральнай рэспублікі, рост выяўленчага мастацтва.

У выяўленчым мастацтве рэспублікі з'явілася багата твораў, якія трывала ўвайшлі ў залаты фонд духоўнай культуры нашага народа.

Значны дасягненні мае наш жывяпіс. У гэтым жанры мы можам адзначыць кампазіцыі «Вуваўды» В. Волкава, «Стаяць на смерці» і «Абарона Брэстскай крэпасці» Е. Зайцова, «За родную Беларусь» В. Сухаверхава, «Панакоранія» В. Цірыч, «Лопыт Зоі Комадэнт'янскай» Л. Паракхі, «Палонных вядуць» А. Шыбіна, «На партызанскім аэрадроме» П. Гаўрыленкі, «Дапамога Масквы партызанам» Е. Ціхановіча, «Важная падыя» А. Гугеля і другія, у якіх праяўлена раскрываюцца вобразы простых савецкіх людзей у перыяд іх напружанай барацьбы з ворагам.

Антыям і вера ў канчатковую перамогу над ворагам — асноўны ідэйны асцяг гэтых работ, якія сведчаць аб палітычнай і мастацкай стагнаці іх аўтараў.

Адстраванана ў мастацтве вобразы вялікіх геніяў чалавечства — Леніна і Сталіна заўсёды было і будзе самай хваляючай тэмай творчасці савецкіх мастакоў.

Асабліва выяўлена чытаць напісаны на гэтую тэму карціны: «Ленін і Сталін у Горках» В. Цірыч, «Сустрэча Леніна і Сталіна ў Таварыстве» А. Шыбіна, «Сустрэча Леніна і Сталіна на фронце» Е. Зайцова, «І. В. Сталін на фронце» І. Ахрэмчыка і А. Шыбіна, «Сталін кады маўза»

Андрэй БЕМБЕЛЬ, старшыня Саюза савецкіх мастакоў БССР

І. Давідовіча, «Штаб Кастрычніцка» Р. Раманоўскага, «Гаданы год» М. Кайноўскага і сюжэтнага кампазіцыя «Слава вялікаму Сталіну» І. Давідовіча і Е. Ціхановіча.

Аб адоўжнасці нашых мастакоў да сур'ёзнай творчай працы над вобразамі правядоўраў сведчыць сумесная работа В. Цірыч і С. Лі над карцінай «Сталін на Енісеі», да якой Лі сабрала надвычай каштоўныя натурны матэрыялы ў Туруханскім краі.

Але мастацкія выстаўкі апошніх год разам з тым паказалі, што такая важнейшая тэма, як тэма сацыялістычнай працы, не знайшла яшчэ належнага ўвабавлення ў беларускім жывяпісу.

Работы К. Касмачова «На калгаснай пасевы», В. Сухаверхава «Перамога на працы» і М. Манасюна «Перадача вопыту» сведчаць аб неглыбокім вывучэнні рэалісмаці.

Становіцца з'явай у нашым жывяпісу з'яўляюцца жанравыя палатны, якія прысвечаны жыццю і побыту савецкіх людзей.

Добрую аглянку грамадзянскай атрыманна карціна А. Волкава «Першыя верасні», кампазіцыя В. Жаўтук гэтай-жа назвы, «Саброўкі» П. Раманоўскага, «Шпакатысты» А. Гугеля, «На капіулы» А. Ткачова.

Нашымі пейзажыстамі, на жаль, не створана пакуль што нічога выдатнага. За прайшоўшыя тры з паловай гады напісана багата работ, частка з якіх экспанавалася на выстаўцы 1951 года ў Мінску. Вядома, што гэтая выстаўка выклікала зусім слухнуны крытыку ў друку. Пераважна большасць работ — выдатковыя і павярхоўныя ярыды. Карціна-пейзаж амаль агушчына, за выключэннем асобных работ В. Кудавіча, П. Лучына, В. Звенігародскага і В. Цірыч. Большасць пейзажаў з'яўляюць прысвечана галоўным чынам узаўвядыкі прыроды; аб іх невыразнасці гаворыць ужо самі назвы: «Вечарое», «Святлее», «Цямнее» і г. д. Але ніхто з нас, на жаль, не чырванее за шары і прылінае пачуццё, якое пануе ў гэтых пейзажных творах.

Патрабаваныя савецкі глядач хоча бачыць у пейзажы тое новае, што ўнеслі нашы людзі ў прыроду. Але пейзажысты кады і робяць спробы адстраванана новае, то гэта часта бывае тэнішчына, без неабходнага пачуцця меры. Напрыклад, пры ўвабавленні на палатне сюжэта «Лесна-рыхтоўка» мастак чамусьці лічыць неабходным нававіць як мага больш дэсу, паказваць больш механізацыі, чым гэта ёсць у прыроды, ператварыць разумны працэс сацыялістычнай працы ў бесцёснаую барацьбу з прыродай.

Прырода нашай рэспублікі вельмі багатая, прыгожая. Але калі меркаваць па пейзажных творах, то можа склацца ўражанне, што Беларусь — гэта краіна жалот, ціхіх завадзей і сумных вобсаг. Гэта-ж факт, што яшчэ зусім налізна некагорт лічым твор «Вуваўды» Філіповіча сапраўдным нацыянальным бел

З песняй у сэрцы

(Да 60-годдзя Р. Р. Шырмы)

З 60 год жыцця кіраўніка Беларускага дзяржаўнага хора Рыгора Раманавіча Шырмы — 30 год аддадзеныя песні.

Большая частка яго творчага шляху прайшла ў абставінах барацьбы з польскімі панамі. Рэпрэсіі з боку ўлад былой польскай Польшчы не змаглі прымусіць Р. Шырму змяніць раз назаўсёды выбранны шлях, які і прывёў яго да запавятай мэты ў памятнай вераснёўскай дні 1939 года.

У свой час я пазнаёміўся з Рыгорам Раманавічам, стаўшы ўдзельнікам яго гімназічнага хора.

У аснове рэпертуара хора заўсёды была беларуская народная песня, пераважна ў кампазітарскіх апрацоўках. Наглядачы на прастаты нацыяналістаў, якія кіравалі Віленскай Беларускай гімназіяй, Рыгор Раманавіч развучваў у хоры рускія народныя песні і арыгінальныя творы рускіх кампазітараў.

Пасля летніх канікул, у часе якіх Р. Шырмы, як правіла, вандраваў па вёсках сваёй роднай Косаўшчыны і іншых раёнаў Заходняй Беларусі, ён папаўняў рэпертуар хора новымі песнямі. Ён расказваў удзельнікам хора аб выдатных народных песнях, у якіх аяваецца душа і нядоля народа, яго гора і радасці, запавятай думі і глыбокай пакуці. Той, хто меў магчымасць працаваць з Рыгорам Раманавічам у яго хоры, назаўсёды падружыў з песняй. Многія з тых удзельнікаў хораў (я маю на ўвазе і Дзяржаўны беларускі хор) сталі хормайстраві, салістамі оперы, музыкантамі.

Рыгор Шырмы не толькі вучыў і спяваў, але і вхоўваў нас. Яго рэпетыцыі былі мастацка і агульнай школай. У перапынках паміж спявамі ён знаёміў харыстаў з навінамі заходняй Беларускай літаратуры, чытаў рэволюцыйныя вершы М. Танка, П. Пестрака, М. Васілька, М. Машары, асабліва тых, якія не маглі трапіць у друк з прычыны суровага цензурнага рэжыму. Р. Шырмы дзяліўся з намі сваім багатым вопытам фалькларыста-краязнаўцы. Разам з беларускімі народнымі песнямі ў хоры гучалі старыя рэволюцыйныя і новыя савецкія песні.

Віленскі хор быў цікавай з'явай ва ўмовах Заходняй Беларусі. Працуючы з бальшэўцкім хорам, ды яшчэ ва ўмовах жорсткага ганення на беларускую нацыянальную культуру, Рыгор Раманавіч пры шырых сваіх намаганнях не меў магчымасці здзейсніць усіх сваіх творчых замыслаў. Гэтую магчымасць дала яму толькі савецкая ўлада.

У 1940 годзе мне давялося транспіраваць адно з першых радыёвыступленняў беластоцкага ансамбля песні і танца, які быў арганізаваны Рыгорам Раманавічам з

асноўнага складу яго былаго віленскага хора. Узровень ансамбля быў значна вышэйшым у параўнанні з былым хорам: ён адпавядаў узроўню савецкай рэацыйна-наці патрабаванням да мастацтва.

Шчыра і свабодна гучалі цяпер савецкія песні, па-новаму перадаваліся традыцыйныя народныя творы былого рэпертуара ў ансамблі, які склаўся ў асноўным з тых жа, але ўжо свабодных людзей.

У час Вялікай Айчыннай вайны ансамбль вёў вялікую культурную работу сярод працоўных РСФСР, сярэднеазіяцкіх рэспублік, асобоваў байцоў Чырвонай Арміі.

Пасля вызвалення БССР ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў калектыў атрымаў базу ў Гродна. У 1950 г. ён рэарганізаваны ў Дзяржаўны хор БССР. Гэта ўжо добра зладжаны харавы калектыў.

Аб мастацкім узроўні хора сведчыць бездакорнае выкананне песень савецкіх кампазітараў, такіх складаных твораў, як «Татарскі палон» — Рымскага-Корсакава, «Руны вежы» — Танеева і інш. Значна месца займаюць у рэпертуары арыгінальныя творы і апрацоўкі народных песень беларускіх кампазітараў: Аладова, Багатырова, Яфімава, Падкавырава, Цішкоўскага. У апошні час хор спявае некалькі цікавых апрацовак сучасных беларускіх народных песень.

Вялікае значэнне для ўзмацнення культурных сувязей беларускага народа з народамі братніх савецкіх рэспублік мае наяўнасць у рэпертуары шматлікіх песень народаў СССР, якія часта спяваюцца ў арыгінале.

За апошнія гады хор пабываў з канцэртамі ў Маскве і Ленінградзе, у Запалар'і і на Каўказе, сустракаючы ўсюды самыя гасцінны прыём. Ён наведваў амаль усе раёны Беларусі, часта выступіў на калгаснай сцэне.

Зусім нядаўна мне давялося пабываць у Гродна на рэпетыцыі хора. З якой прыемнасцю слядуў я цудоўную беларускую народную песню аб Сталіне ў апрацоўцы Лабачова, «На Палесці гоман, гоман» — Палонскага, старадаўнюю песню «Спі, спявак, спі» (апрацоўка Падкавырава) і шмат іншых песень.

Рыгор Раманавіч за апошні час значна пашырыў мастацкія магчымасці калектыва і па-майстэрску, выкарыстоўвае іх.

Сувязь з выдатнымі дзеячамі савецкага харавога мастацтва і творчыя сустрэчы з работнікамі мастацтва значна ўзбагацілі вопыт дырыжора. Час не састарэў Р. Шырмы. Ён і цяпер поўны творчай энэргіі і цікавых планаў на будучыню.

Г. ЦІТОВІЧ.

У Чэхаславацкай рэспубліцы з вялікім поспехам ставяцца камедыі Н. В. Гоголя «Жаніцтва» і «Рэвізор». У канцы 1951 года калектыў нацыянальнага тэатра ў Празе паказаў камедыю «Жаніцтва». Пастаноўка — Францішка Сальцэра, мастацкае афармленне — Міхаіла Ромберга, пераклад — Багуміла Матэўскага.

Па Брэсцкай вобласці

Вечар беларускай кнігі ў калгасе

Партыйная арганізацыя калгаса імя Панамернікі Івацівіцкага раёна разам з саветам Жытлінскай хаты-чытальні і комсамольскай арганізацыяй арганізавала вечар беларускай кнігі.

Даклад на тэму «Беларуская савецкая літаратура ў барацьбе за мір» зрабіла настаўніца т. Трушкевіч.

Пасля даклада калгаснікі абмяняліся ўражаннямі аб прычтаных кнігах. Камсомолец Міхаіл Кулініч раскаваў аб кнізе лаўрэата Сталінскай прэміі І. Шамякіна «Глыбокая плынь», яго бацька — Еўстафіў Еўстафіевіч Кулініч — аб творы П. Пестрака «Сустраэнемся на барыкадах».

Сваімі думкамі аб кнізе В. Волкава «Высокі бераг» падзяліўся з прысутнымі намеснік старшыні калгаса т. Зыбляг. Рахункавод калгаса т. Кузьменка, працягваючы разам А. Стаховіча «Пад мірным небам», выказаў пажаданне, каб беларускі пісьменнік больш пісаў аб мірнай працы калгаснага сялянства, у прыватнасці калгаснікаў заходніх абласцей.

З чытаннем сваіх вершаў на вечары выступіў паэт Мікола Засіч.

Вечар прайшоў з вялікім поспехам. На ім прысутнічала каля 300 калгаснікаў.

Спектакль «Любоў Яравая»

Нядаўна тэатр імя Ленінскага камсомола Беларускай паказаў брэсцкаму глядачу пастаноўку «Любоў Яравая» па п'есе лаўрэата Сталінскай прэміі К. Трэнева. Калектыў тэатра пад кіраўніцтвам заслужанага дзеяча мастацтва Бурата-Мангольскай АССР, галоўнага рэжысёра тэатра А. В. Міронскага стварыў высокадэкарыраваны спектакль, які глядацтва з вялікай цікавасцю.

Ролю Любоў Яравой выконвае заслужаная артыстка БССР А. В. Качаткова, Міхал Яравага — артыст Н. А. Сабольчыкаў, Рамана Кошкіна — артыст М. П. Абрамаў, Панавая — артыстка Б. Н. Пісарэнка, Швандзі — артыст Б. Н. Каниадалаў.

Радыёфікацыя калгаснай вёскі

Дзякуючы клопатам партыі і ўрада аб павышэнні культуры і палітычнага ўзроўню працоўнай калгаснай вёскі радыё вараз загарварыла ў самых аддаленых кутках вобласці.

У мінулым годзе ў вобласці здзелены ў эксплуатацыю рад новых калгасных радыёвулоў. У калгасе імя Дзімітрава Кобрынскага раёна радыё праведзена ў 50 дамоў калгаснікаў. Свой радыёвузел ёсць і ў калгасе імя Калініна гэтага ж раёна.

Радыёфікацыя калгаснага Брэсцкага раёна, у калгасе імя Горкага, імя Калініна, «Іскра» таксама ёсць свае радыёвулы.

Мясцовыя кампазітары

Нядаўна Брэсцкі абласны Дом народнай творчасці правёў сход мясцовых кампазітараў.

Кіраўніком секцыі кампазітараў выбраны член Саюза савецкіх кампазітараў т. Русінаў.

На секцыі былі абмеркаваны новыя творы самадзейных кампазітараў: «Песня аб Наганаве» Кронідава, «Калгасная застольная» С. Рыжкіна, «Мы за мір, сябры!» Н. Адамчука і інш.

Новыя экспанаты музея імя А. В. Суворова

Кобрынскі ваенна-гістарычны музей імя А. В. Суворова за тры апошнія гады наведваў звыш 80 тысяч чалавек. Тут пабывалі не толькі працоўныя Брэсцкай вобласці, але і экскурсанты з Мінска, Гродна, Ленінграда, Масквы, Кіева, Львова і іншых гарадоў.

Сабраны ў музеі экспанаты, дакументы, фоталістрацыі, карціны, графійная зброя даюць яркае ўяўленне аб гераічным мінулым нашай краіны, аб сіле рускай зброі, аб геніяльных палкаводцах — Сувораве і Кутузаву.

Нядаўна музей папоўніўся новымі экспанатамі. Канчанскі музей прыслаў цікавыя плакаты, якія адлюстроўваюць перыяд Айчыннай вайны 1812 г., Ленінградскі музей імя Суворова — графійныя сцягі і ключы ад турэцкіх крэпасцей XVIII ст. Есць таксама турэцкія ружжы, пісталеты, булатныя шаблі і іншая халодная і агнястрэльная зброя, настольныя медалі ў гонар перамог Румянцава і Суворова.

(Наш кар.)

Паляпшаць выхаванне мастацкіх кадраў

(На нарадзе дырэктараў мастацкіх навучальных устаноў БССР)

4—5 лютага ў Мінску адбылася рэспубліканская нарада дырэктараў музычных вучылішчаў, мінскай музычнай школы-дзесяцігодкі імя Л. П. Александровскай, мастацкага і балетнага вучылішчаў.

З дакладамі аб вышэйшым навучальнай і выхаваўчай работы выступілі дырэктары і выкладчыкі мастацкіх школ рэспублікі.

У дакладах і ў час іх абмеркавання было адзначана некаторае паленшанне педагогічнага праца ў навучальных установах у параўнанні з мінулым годам, а таксама паленшанне ідэя-палітычнага выхавання выкладчыкаў і студэнтаў і ўзмацненне вучэбнай і працоўнай дысцыпліны.

Пераважная большасць навучальных устаноў забеспечана кваліфікаванымі выкладчыкамі па асноўных спецыяльнасцях. У асобных навучальных установах (Магілёў, Мінск) існуюць буйныя калектывы-сімфанічныя аркестры, хор і другія, якія скарыстоўваюцца будучымі музыкантамі і валантэрамі для набывання майстэрства. Гэтай жа мэце служаць і іх выступленні ў канцэртах.

Наглядаецца павышэнне агульнаадукацыйнага і прафесійнага ўзроўня студэнтаў першых курсаў музычных вучылішчаў.

Разам з тым на нарадзе крытыкаваліся хібы ў рабоце мастацкіх навучальных устаноў. Музычныя вучылішчы ўсё яшчэ карыстаюцца вучэбнымі планамі 1947 года, якія ўжо не адпавядаюць патрабаванням сённяшняга дня і павінны быць карэктывамі перагледзены на аснове новай праграмы.

Адсутнічаюць падручнікі па гісторыі музыкі, што выязе да саматужыштва ў выкладанні гэтай важнейшай дысцыпліны і да тэарэтычных памылак. Дырэктар Гомельскага музычнага вучылішча К. Каваленка ў сваім выступленні адзначыў, што выкладчыкі гісторыі музыкі ў Гомельскім вучылішчы, выпускнікі кансерваторыі тав. Першукіна карыстаюцца няўдалымі студэнцкімі канспектамі і на нізкім ідэйным узроўні, негістарычна асвятляе развіццё музычнай культуры.

Кніжныя кіёскі працуюць нездавальняюча

Кніжныя кіёскі Гомеля працуюць нездавальняюча.

Кіёск на Цэнтральнай плошчы заўсёды зачынены, на рагу вуліц Косамольскай і Карповіча адчыняцца вельмі рэдка. Толькі ў час вячэрніх кінасеансаў працуе кніжны кіёск у кінатэатры імя Калініна.

Некалькі кіёскаў «Саюздрука» знаходзіцца на гарадскім рынку, але яны працуюць

у Магілёўскім вучылішчы не выкладваюцца, неабходны для выхавання студэнтаў дысцыпліны — рытміка, сцэнічная падрыхтоўка, псіхалогія.

Не наладжана яшчэ вывучэнне беларускай літаратуры ў большасці музычных вучылішчаў, у тым ліку і ў Мінску. Зусім мала новых беларускіх музычных твораў у вучэбным рэпертуары.

Сярод асобных педагогаў наглядаецца заняўнасць, адсутнасць належнай увагі да павышэння свайго ідэя-тэарэтычнага ўзроўню.

Слаба наладжана вытворчая практыка студэнтаў-музыкантаў, і дзяржаўныя сродкі, якія асігнаваны на гэтую справу, не выкарыстоўваюцца.

Дырэктар Магілёўскага музычнага вучылішча Л. Зісман крытыкаваў Упраўленне па справах мастацтва пры Совеце Міністраў за тое, што па рэспубліканскім нараві ніколі не выклікаюцца загадчыкі вучэбнай часткі, якія непасрэдна кіруюць вучэбным працэсам, і таму нарады не прыносяць той карысці, якую яны павінны прыносіць.

Былі зроблены слушыныя заўвагі аб неабходнасці ўстанавлення ставай сувязі мастацкіх школ са сваімі выхаванцамі, аб працоўнай у раёнах рэспублікі, у мэтах сістэматычнай дапамогі ім у педагогічнай і творчай рабоце.

Загадчык аддзела мастацтва З. Сяргеева паведаміла аб чарговым выкусе новых спецыялістаў вышэйшай і сярэдняй мастацкай і спецыяльнай устаноў і аб падрыхтоўцы да набору студэнтаў на новы год.

Вясной кансерваторыя выпускае 32 спецыялістаў па розных галінах музыкі, у тым ліку сем скрыпачоў, чатыры піяністы і шэсць вакалістаў. 86 студэнтаў заканчваюць музычныя вучылішчы.

Увосень мяркуецца прыняць ва ўсе вучэбныя ўстановы 195 студэнтаў, у тым ліку 40 — у кансерваторыю, 30 — у тэатральны інстытут і 30 — у мастацкае вучылішча.

Выстаўка народнага выяўленчага мастацтва

У Мінску зачылася абласная выстаўка твораў народнага выяўленчага мастацтва.

На выстаўцы былі экспанаваны разьба па дрэву, графіка, вышыўка.

Сярод твораў выстаўкі асабліва вызначыліся партрэт «Сталін—сяняносец міру»

(аўтар А. Дзержыг), пяно на тэму «Крэзьм — сэрца Радзімы», якое выткава М. Альшэўскай, карыкатуры на тэмы міжнароднага жжця (аўтар тав. Граммка), ілюстрацыі да казак і інш.

С. ФАРБЕРАУ.

Новыя музычныя школы

У мінулым годзе ў Рэчыцы адчылася музычная школа, у якой займаецца 50 дзяцей.

Днямі група выхаванцаў школы з поспехам выступіла па радыё.

Філіял Баранавіцкай музычнай школы адчыўся ў Навагрудку. Па класу скрыпкі і раяля тут займаецца 25 вучняў — дзяцей рабочых і служачых.

Выяўленчае мастацтва рэспублікі

(Знанчэнне).

Рэальную працу савецкіх людзей — будаўніцтва камунізму. Скульптура бездакорна выявілася і арганічна з'ядналася з архітэктурай. Ім-жа выкаваны і партрэтныя статуі Героя Савецкага Саюза Гасталы.

Апрача двухфігурнай кампазіцыі пераможцы, С. Селіханавіч вылеў для парэнта галоўнага фасада павышана ўдалую статую Героя Савецкага Саюза К. Заслонова.

Маладзю скульптурнай секцыі зроблена пяць статуарных скульптур для будынка павышана. Гэта «Дзеяры» В. Козак, «Камбайнер» В. Палічука, «Дзяржа» О. Дзядок, «Аграном» С. Адашкевіча, а таксама «Льнаводка» М. Робертана і А. Засцічкава.

Пяць працаў адын з будышчых майстроў скульптурнага партрэта З. Азгур. У 1949 годзе ім былі створаны партрэты Героя Соцыялістычнай Працы Тамары Шкурко і Цёткі (Алазы Пахавіч), якія добра адпавядаюць Усеагульнай мастацкай выстаўцы ў Маскве.

Статуя В. І. Леніна, якая выканана для масавай рэпродукцыі, асновавалася на рэспубліканскай мастацкай выстаўцы.

У 1950 годзе Азгур стварыў выдатную галерэю партрэтаў беларускіх пісьменніцтваў, сярод якіх асабліва вызначаюцца бюсты Якуба Коласа, Кандрата Краўчына і Максіма Танка.

На Усеагульнай мастацкай выстаўцы ў мінулым годзе Азгур паказаў некалькі партрэтаў правальоры замежных камуністычных партыяў. Асабліва ўдалася мастацкі партрэт Мао Дзе-дуна, Хо Ши Міна і Георгія Дзімітрава.

статуу паэта. Яна і цяпер з'яўляецца лепшай з усёго таго, што зроблена беларускімі скульптарамі на тэму аб Янку Купале.

1951 год з'явіўся паваротным у тэмпах развіцця беларускай скульптуры. Па заказу Усеагульнага Камітэта па справах мастацтва Беларускай ССР скульптары выканалі помнікі Мендэлееву, Бутлераву, Лебедзеву і Сталеву для Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ламаносава.

У выніку закрытага конкурсу на праект помніка І. В. Сталіна для Мінска беларускі ўрад палічыў магчымым даручыць выкананне помніка групі скульптараў — З. Азгур, А. Бембелю, А. Глебаў і С. Селіханаву.

Мы можам з задавальненнем адзначыць, што гэтым важнейшым заданне выканана. 9-метровая фігура была створана на працягу лета і восені 1951 года і атрымала ўхваленне грамадскай сталіцы.

У развіццё беларускай скульптуры ёсць і багата недахопаў, якія, на жаль, часам усё не з'яўляюцца крытыкай. Заўважана дрэнная тэндэнцыя пазабачаць крытыку работ сваіх таварышаў і паміж самімі скульптарамі. Часцей тут можна пачуць слова пахвамы, чым слушную крытычную заўвагу.

Між тым, беларуская скульптура развіваецца аднабакова. У нас пераважае партрэтны жанр, а тэматычныя і групавыя кампазіцыі, рэльеф і другія віды станкавай манументальнай скульптуры, на жаль, знаходзяцца ў заняпадзе.

Над такімі матэрыяламі, як камень, дрэва, тэракота, метал, амаль ніхто не прадуе.

Неабходна пераадолець няшмалець скарыванна дэкарацыйных матэрыялаў у скульптурнай афармленні Мінска.

Нашы скульптары павінны ўстанавіць цесную сувязь з Саюзам архітэктараў у мэтах практычнага вырашэння важнейшых праблем мастацкага манументальнага афармлення Мінска і абласных цэнтраў рэспублікі. Разам з архітэктарамі мы павінны больш актыўна ўдзельнічаць у градабудавніцтве.

Аб нашай графіцы, кніжныя ілюстрацыі і афармленне кнігі яшчэ далёка не задавальняюць патрабаванні чытача, які жадае бачыць кнігу добра аформленай і мастацкі ілюстраванай. Па-суразнаму адзначаюцца і афармленні кнігі яшчэ далёка не задавальняюць патрабаванні чытача, які жадае бачыць кнігу добра аформленай і мастацкі ілюстраванай. Па-суразнаму адзначаюцца і афармленні кнігі яшчэ далёка не задавальняюць патрабаванні чытача, які жадае бачыць кнігу добра аформленай і мастацкі ілюстраванай.

У гэтым годзе выдзештва павінна выпусціць выбраныя творы Н. В. Гоголя з малюнкамі мастакоў Гудзіева, Басяла, А. Волкава і В. Ціхановіча. Трэба спадзявацца, што талентаўты група мастакоў будзе прадаваць навывечай сур'ёзна чад афармленнем твораў класіка рускай літаратуры.

Паставаны ЦК ВКП(б) прынятыя паленшанне работ саюзных часопісцаў выдзештва і ў прыгатаванні часопісца «Бравадзіла» значна ўважліва такія добрыя майстры, як Галоўчанка, Раманаў, Лейтман, Ганкін, Тычына і другія.

«Вожык». Стабілізаваўся калектыў мастакоў, які стала працуе ў гэтай роліцыі: А. Волкаў, Е. Ганкін, В. Ціхановіч, П. Астроўскі, П. Гурло, С. Раманаў, Л. Байца, З. Паўлюк і В. Ждан, Добрым словам мы павінны ўспомніць нябожчыка Д. Крэйніцкава, які вельмі плёна працаваў у жанры палітычнай карыкатуры. Яго работы заўсёды вызначаліся высокім прафесійным майстэрствам, партыйнай вярстаней іх ідэйнай задумай.

У паставоне ЦК ВКП(б) за 1948 год аб палітычным плавадзе была падкрэслена выключнае важнасць гэтага жанра мастацтва. Палітычны плакат — самы масавы від савецкага выяўленчага мастацтва, адна з найбольш дзейных і даходлівых форм большавіцкай агітацыі. Плакат трымаў увайшоў у грамадска-палітычнае жыццё і быт савецкіх людзей. Ён карыстаецца заслужаным прызнаннем і любоўю народа. Але намі ў гэтай галіне зроблена яшчэ мала.

Добрай якасцю вызначаюцца плакаты: «Партызанам і партызанкам слава» Раманава, «Гімн Савецкага Саюза» Гудзіева і Тараса, «Тост за Сталіна» Астроўскага, некалькі плакатаў Замаха, якія прысвечаны выбарам у Вархожны Совет СССР. Але ў 1951 годзе не выпушчана і галоўнага палітычнага плаката.

Упраўленне паліграфічнай прамысловасці не зробіла ў галіне карнажнага паленшанні і правільнага скарыстання афетных машын і прыцягнення кваліфікаваных кадраў паліграфістаў, якія могуць рабіць імагалаарую рэпродукцыю.

Нам вельмі шійка будзе паленшань нашы графіку без сур'ёзнай рэканструкцыі паліграфічнай базы выдзештваў.

Вельмі мала мастакоў-графікаў удзельнічае ў стаяванні мастацкіх выстаўках. Гэтая галіна ў апошні час у нас вельмі адсталая, наглядзіцца на тое, што ў графічным секцыю ўважліва такія добрыя майстры, як Галоўчанка, Раманаў, Лейтман, Ганкін, Тычына і другія.

Нямаю добрых майстроў ёсць у нас і ў жанры тэатральна-дэкарацыйнага мастацтва. Усе спектаклі, аформлены ў тэатры оперы і балета лаўратам Сталінскай прэміі, народным мастаком БССР С. Нікалаевым, зроблены з глыбокім веданнем жыццёва-дэкарацыйнай справы. Творчасць Нікалаева пабывала ўмоўна і заўсёды вызначаецца рэалізмам. Кожны спектакль, аформлены мастаком, графічна выяўляе ідэю, якая закладзена ў творы.

Дэкарацыйная творчасць Нікалаева аказала станоўчы ўплыў на маладых тэатральных мастакоў Беларусі. Ён выхавалі такіх здольных дэкаратараў, як Масленікаў, Біліч, Пешкур, Кузьмаўскі і другія.

Вялікі вопыт і добрае веданне сцэны ёсць у мастакоў О. Марыска, І. Ушакова.

Але становішча тэатральных мастакоў не стымулюе іх творчы рост. Адміністрацыя тэатраў не заўсёды лічыцца з думкай мастака, а некаторыя рэжысёры пры актыўнай падтрымцы адміністра